

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΡΑΚΗΣ

ΒΙΟΧΗΜΕΙΑ II

ακαδ. ετος
2023-24

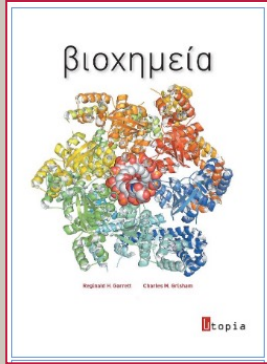
ΚΑΤΣΑΝΗ Α.

Επικ. Καθηγήτρια.
kkatsani@mbg.duth.gr

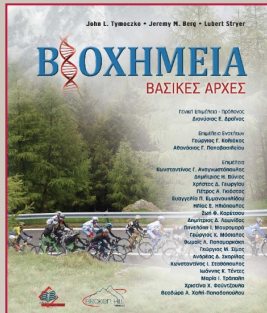
Τμήμα ΜΒΓ,
2ος όροφος

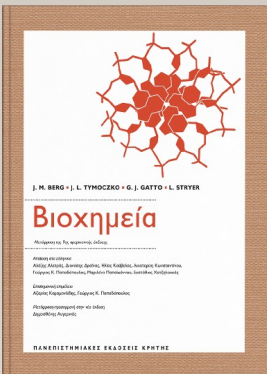
ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ

Βιοχημεία, 77113116
Garrett & Grisham ,
ΥΤΟΡΙΑ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Μ. ΕΠΕ.
Έκδοση: 6η αμερικανική - 1η ελληνική /2019

Βιοχημεία-Βασικές Αρχές, 77107032
Tytmczko, Berg, Stryer
BROKEN HILL PUBLISHERS LTD, /2018

ΒΙΟΧΗΜΕΙΑ, 102074412
Tytmczko, Berg, Stryer
ΠΑΝ. ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ,
9η(ΔΙΕΘΝΗΣ)/1η ελληνική 2021

Βασική Βιοχημεία, 94642784
Δημόπουλος ΚΑ, Αντωνοπούλου
Έκδοση: 3/2020
Εκδοσεις ΝΕΟΝ

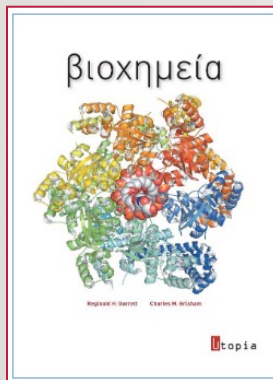

Lehninger's
Βασικές Αρχές Βιοχημείας, 77107011
BROKEN HILL
PUBLISHERS LTD, 2η ελληνική/2018

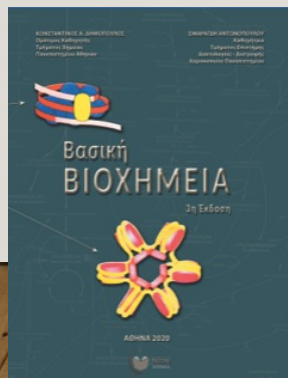
LEHNINGER

§ 1.3 και ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13

BIOCHEMISTRY Garrett

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3, και ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17

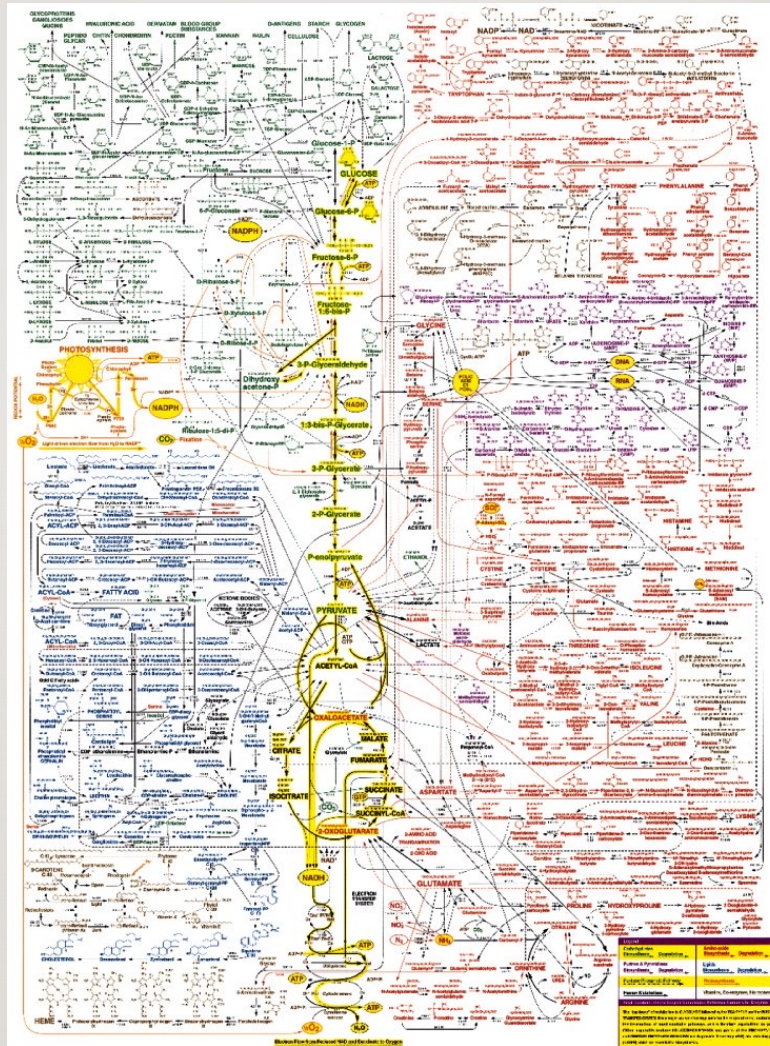

Βασική Βιοχημεία

ΕΥΔΟΞΟΣ 94642784

ΚΕΦ 14

BIOΧΗΜΕΙΑ II

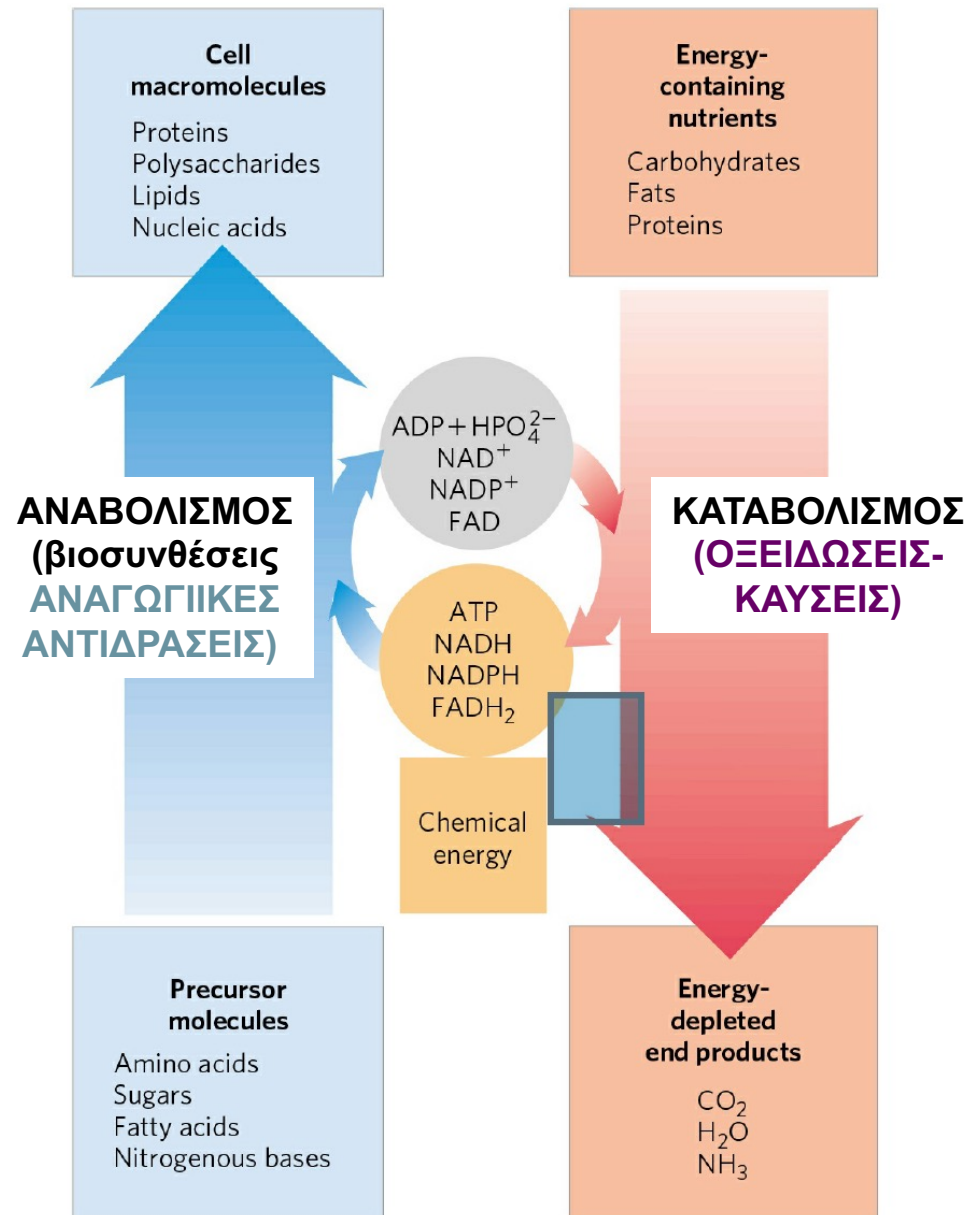

Designed by Donald E. Nicholson, Department of Biochemistry and Molecular Biology, The University of Leeds, England, and Sigma

Βασικές μεταβολικές πορείες και η ρύθμισή τους

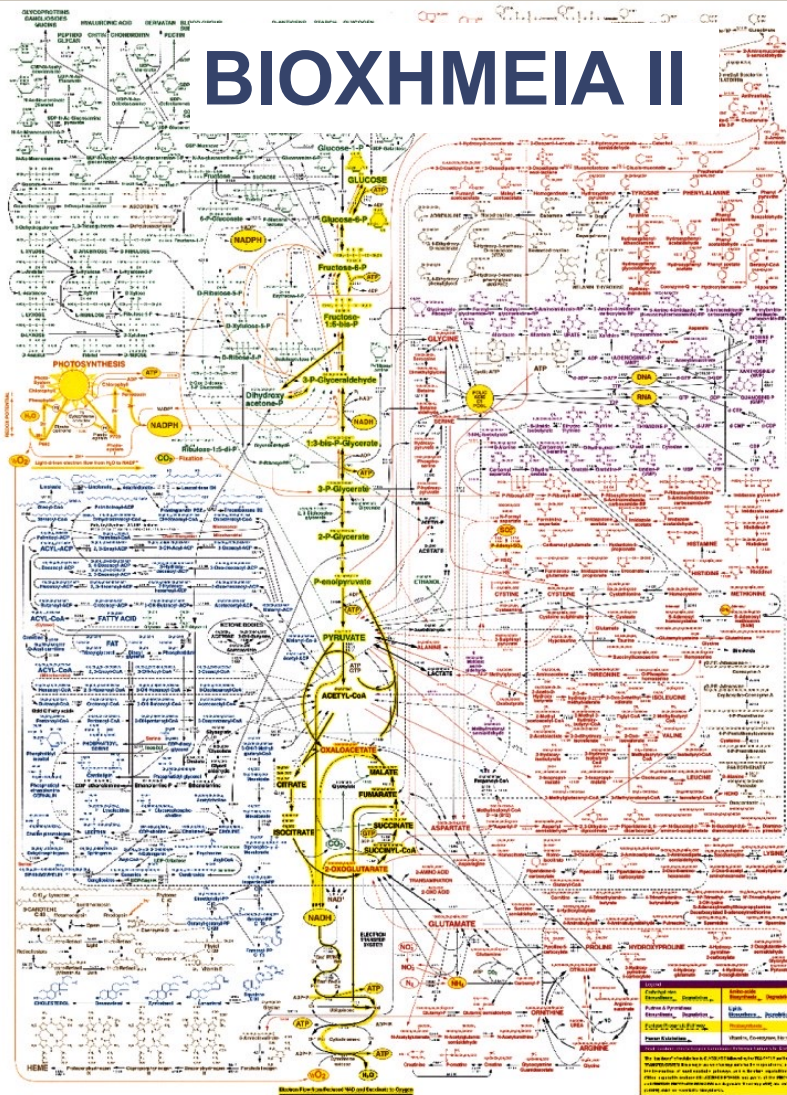
ΜΕΤΑΒΟΛΙΣΜΟΣ

ΤΟ ΣΥΝΟΛΟ
ΑΝΑΒΟΛΙΚΩΝ &
ΚΑΤΑΒΟΛΙΚΩΝ
ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΩΝ
ΕΝΟΣ ΚΥΤΤΑΡΟΥ

FIGURE 3 The big picture: energy relationships between catabolic and anabolic pathways. Catabolic pathways deliver chemical energy in the form of ATP, NADH, NADPH, and FADH_2 . These energy carriers are used in anabolic pathways to convert small precursor molecules into cellular macromolecules.

ΒΙΟΧΗΜΕΙΑ II

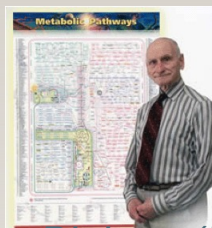
Designed by Donald E. Nicholson, Department of Biochemistry and Molecular Biology, The University of Leeds, England, and Sigma

- ○ μεταβολισμός εξυπηρετεί :
Α. Παραγωγή ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ
Β. Συνθεση ΒΙΟΜΟΡΙΩΝ

- Οι μεταβολικές αντιδρασεις διακρίνονται σε :
Α. ΚΑΤΑΒΟΛΙΚΕΣ (καταβολισμός)
Β. ΑΝΑΒΟΛΙΚΕΣ (αναβολισμός)

- Τα κύρια μεταβολικά μονοπάτια είναι κοινά σε όλους τους οργανισμούς

- Οι μεταβολικοί χάρτες απεικονίζουν τις κύριες αντιδράσεις του μεταβολισμού.

<http://www.iubmb-nicholson.org>

International Union of Biochemistry & Molecular Biology (IUBMB)

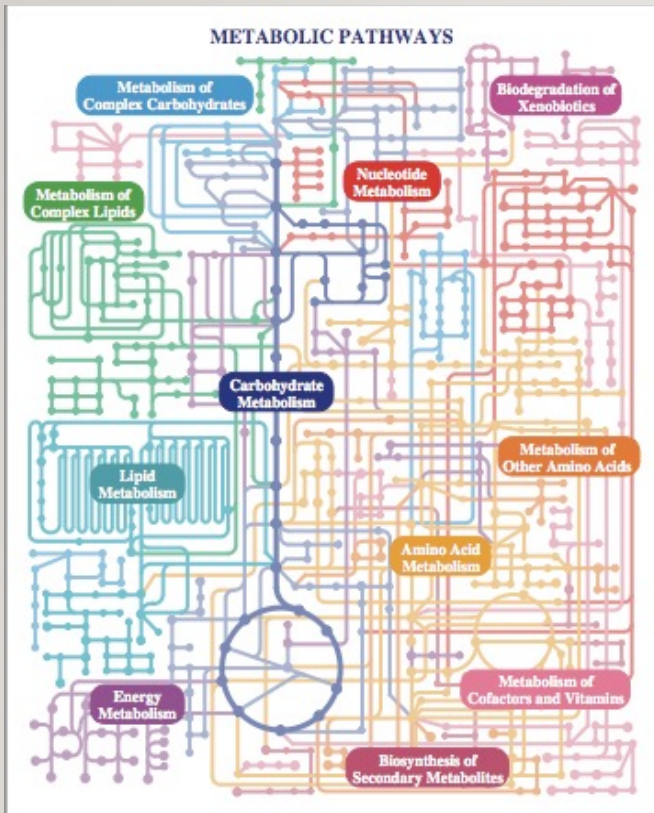
SCIENCE VOL 330
3 DECEMBER 2010
www.sciencemag.org

SPECIAL SECTION

INTRODUCTION

Metabolism Is Not Boring

Η ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΜΕΤΑΒΟΛΙΣΜΟΥ ΣΧΕΤΙΖΕΤΑΙ ΜΕ :

Φυσιολογία Κυττάρου

-Η Ομοίωση, η Ανάπτυξη
Και η διαφοροποίηση των
κυτταρων απαιτούν την
συντονισμένη ρύθμιση
μεταβολικών και
σηματιδοτικών μονοπατιών

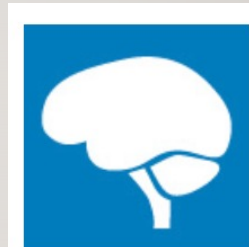
Συνθετική
Βιολογία
Γενετική και μεταβολική
μηχανική για
προγραμματισμο
μικροοργανισμων

ΙΑΤΡΙΚΗ

- Καρκίνος (θεραπεία με στόχευση του μεταβολισμού ογκομεταβολίτες)
- Αυτοφαγία και Νευροεκφυλιστικά νοσήματα

Immunometabolism

Neuroscience & Metabolism

Cancer Metabolism

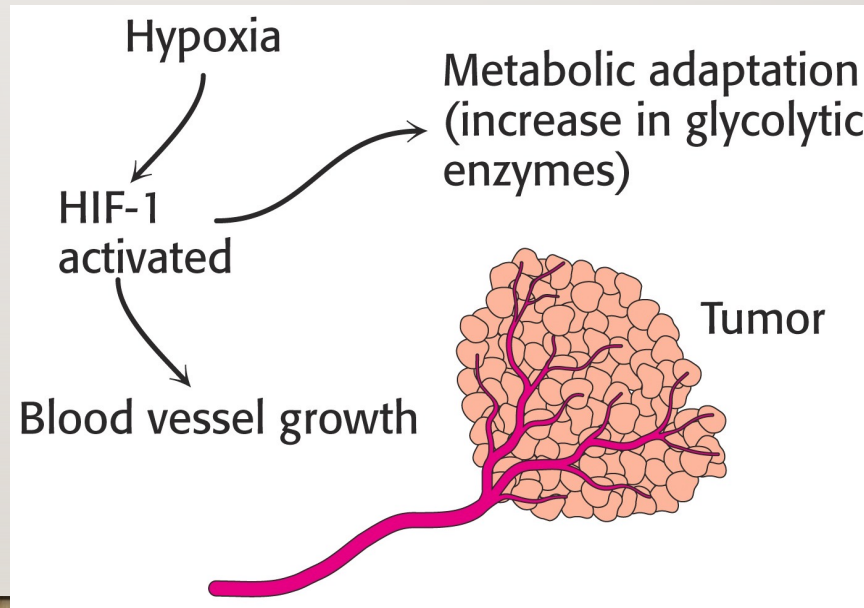
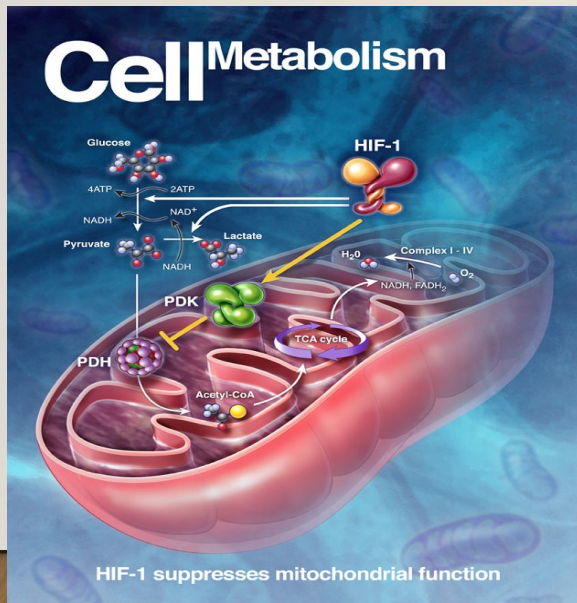
Microbiota & Metabolism

Ο καρκίνος αποτελεί και μία μεταβολική ασθένεια

- Η φουμαραση και αφυδρογονάση του ηλεκτρικού είναι ογκο-καταστολείς (tumor suppressors).
- Μετάλλαξεις που αναστέλλουν δράση τους ευνοούν «αερόβια γλυκόλυση» (φαινόμενο warburg), διότι η άυξηση των [φουμαρικό] και [ηλεκτρικό] επάγει τη δράση του παράγοντα HIF-1

ΆΛΛΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Η ΒΙΟΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ (BIOENERGETICS) ή ΒΙΟΧΗΜΙΚΗ ΘΕΡΜΟΔΥΝΑΜΙΚΗ (BIOCHEMICAL THERMODYNAMICS)

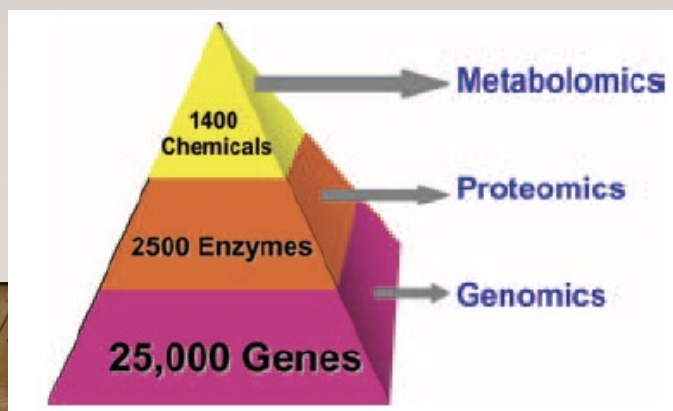
ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΩΝ ΜΕΤΑΒΟΛΩΝ ΣΤΑ ΚΥΤΤΑΡΑ

METABOLOMICS (2005, “μεταβολομική”)

ασχολείται με

μελέτη **συνόλου μικρών μεταβολιτών**

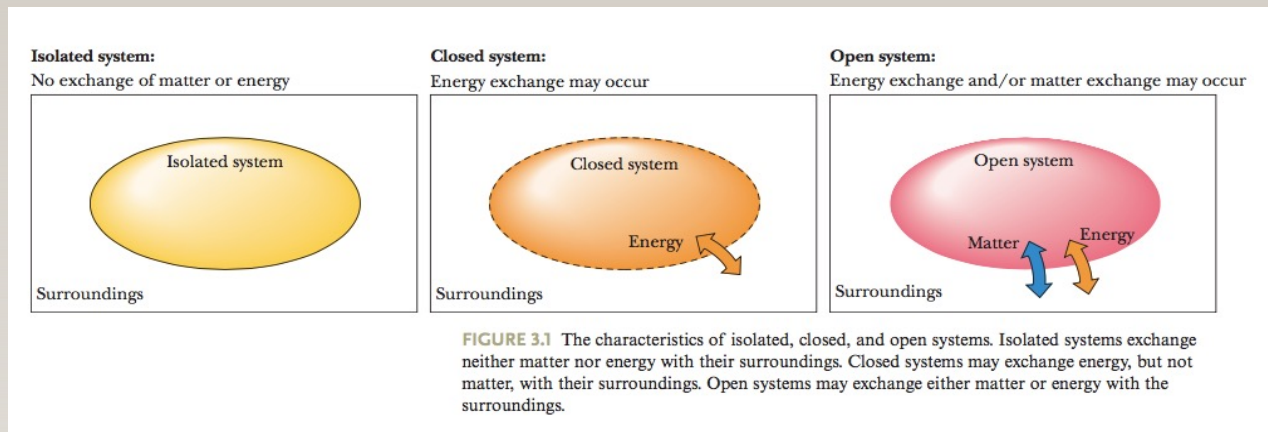
σε ένα οργανισμό-ιστό και τη **διακύμανση των συγκεντρώσεων τους**
λόγω γενετικών, περιβ/ντικών κτλ παραγόντων.

Human Metabolome project
<http://www.metabolomics.ca/>

Τα βιολογικά συστήματα (πχ. κύτταρα, οργανισμοί, ..)

- ❖ είναι **ανοιχτά συστήματα** :
Ανταλλάσσουν ύλη και ενέργεια με το περι/λον
- ❖ Προσλαμβάνουν **ενέργεια** με μορφή θρεπτ συστατικών
Και αποδίδουν στο περιβάλλον **θερμοτητα και εντροπία**
- ❖ Βρίσκονται σε σταθερή θερμοκρασία και πίεση (**ΙΣΟΘΕΡΜΑ**)
- ❖ Ισχύουν οι νόμοι της θερμοδυναμικής

ΘΕΡΜΟΔΥΝΑΜΙΚΗ

κανόνες χρησιμοποίησης της ενέργειας
σε χημικές αντιδράσεις

1^{ος} ΝΟΜΟΣ

Διατήρηση της ενέργειας

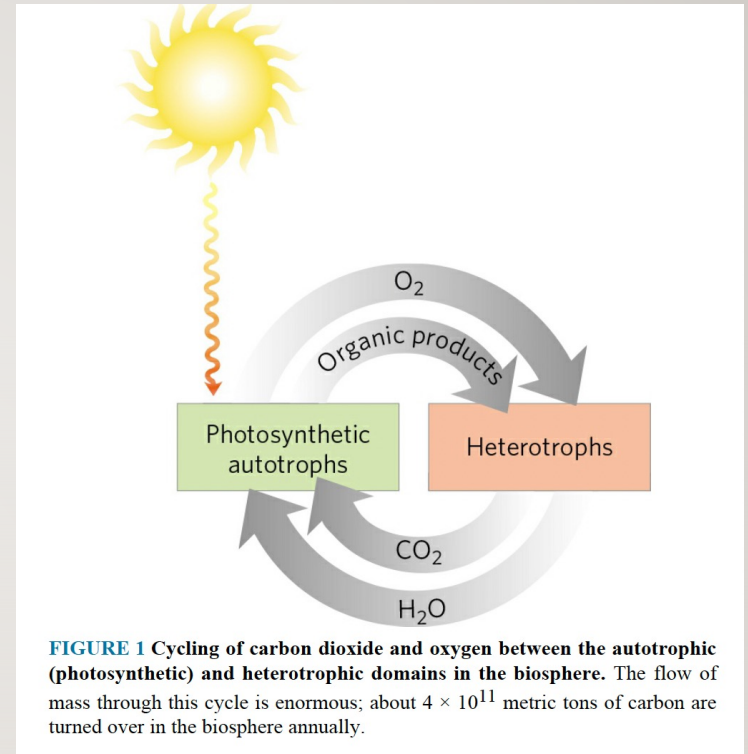
Η ενέργεια αλλάζει μορφές, ΔΕΝ καταστρέφεται

2^{ος} ΝΟΜΟΣ

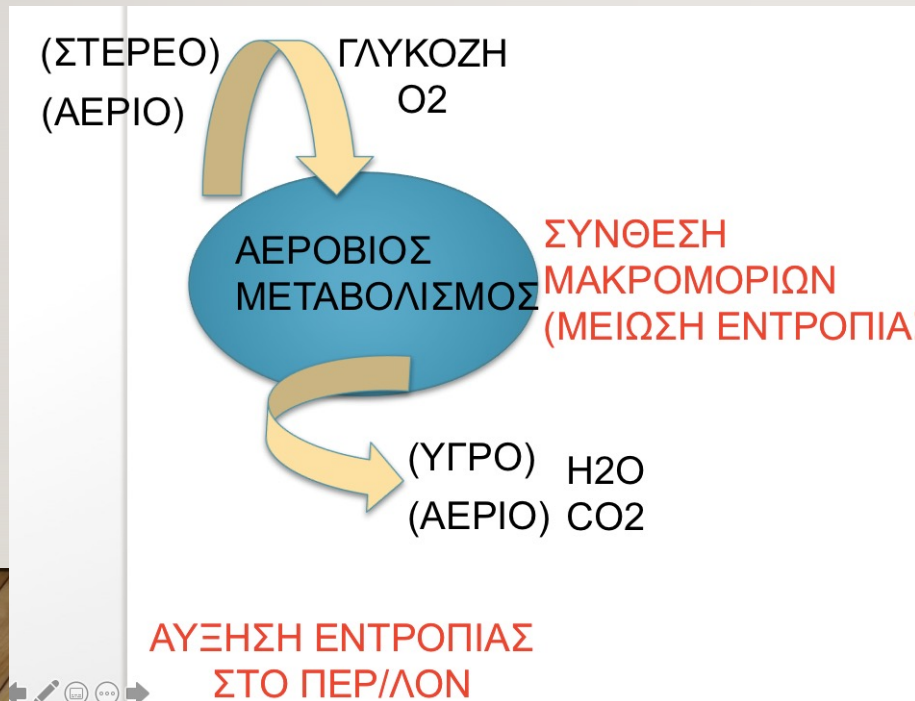
Σε κάθε αυθόρμητη αντίδραση η **εντροπία**
πρέπει να αυξάνεται

**ΙΣΧΥΟΥΝ ΚΑΙ ΣΤΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ **

ΟΙ ΖΩΝΤΑΝΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΔΙΑΤΗΡΟΥΝ
 ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΤΑΞΗ ΠΡΟΣΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΣ ΑΠΌ
 ΠΕΡ/ΛΟΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΜΕ
 ΜΟΡΦΗ ΘΡΕΠΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΑΤΙΚΩΝ ή ΦΩΤΟΣ
 Και ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΥΝ ΣΤΟ ΠΕΡ/ΛΟΝ
 ΙΣΗ ΠΟΣΟΤΗΤΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ
 ΜΕ ΜΟΡΦΗ ΘΕΡΜΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΕΝΤΡΟΠΙΑΣ,

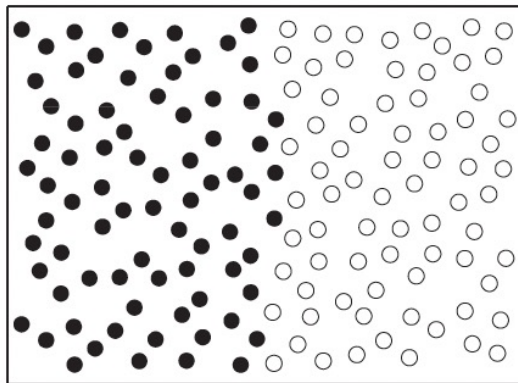

FIGURE 1 Cycling of carbon dioxide and oxygen between the autotrophic (photosynthetic) and heterotrophic domains in the biosphere. The flow of mass through this cycle is enormous; about 4×10^{11} metric tons of carbon are turned over in the biosphere annually.

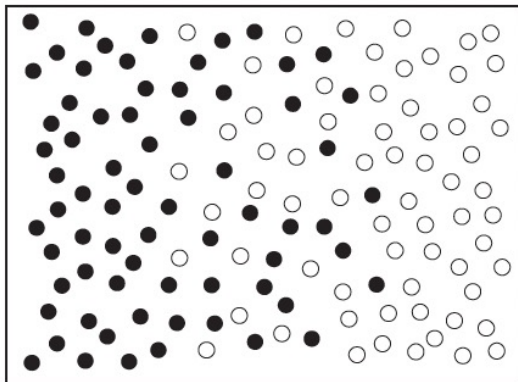

Maximum free energy
Minimum entropy

$t = 0$

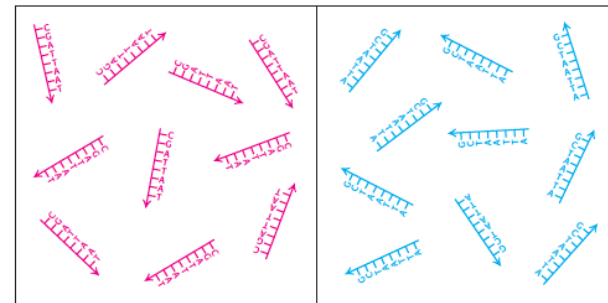
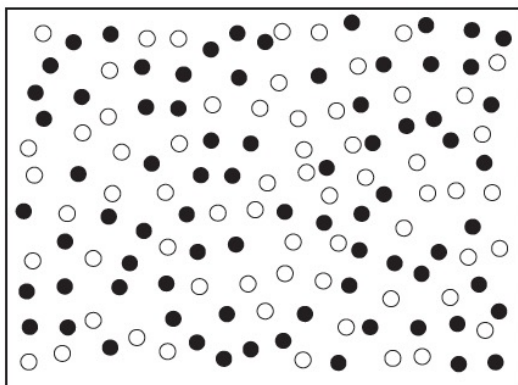

$t > 0$

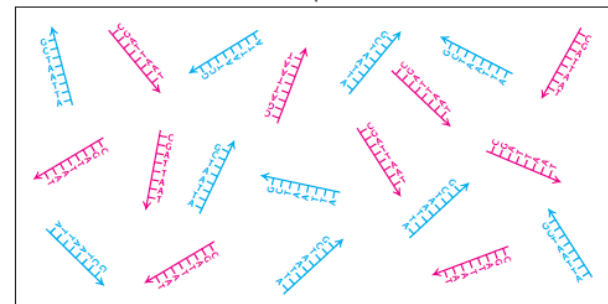

Minimum free energy
Maximum entropy

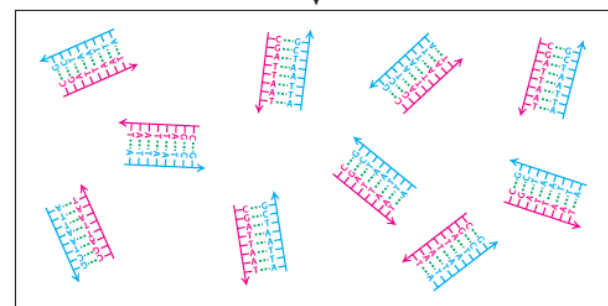
$t \rightarrow \infty$

↓ Ανάμειξη

↓ Αντίδραση

•ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΕ :

- Διατήρηση ομοιόστασης
- Βιοσυνθέσεις
- Ενεργό μεταφορά (ιόντων)

**Οι ζωντανοί οργανισμοί βρίσκονται
σε ΣΤΑΘΕΡΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ (ομοιόσταση),
ΌΧΙ ΟΜΩΣ ΣΕ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ, όπου $\Delta G = 0$)**

ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

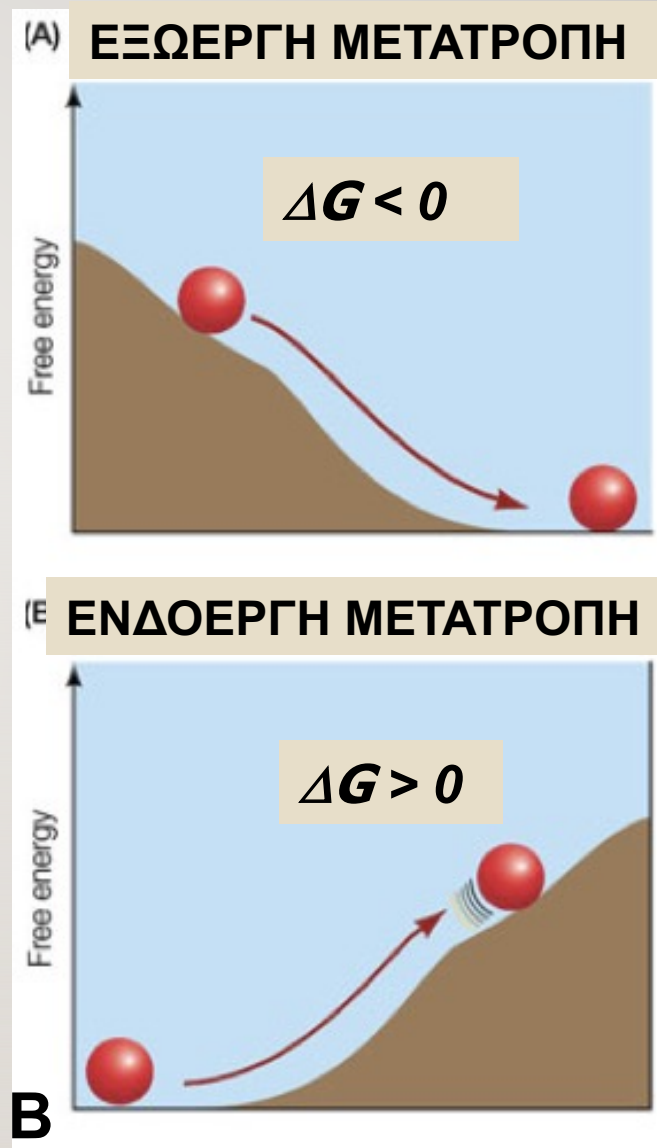
Η ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ κατά Gibbs, G

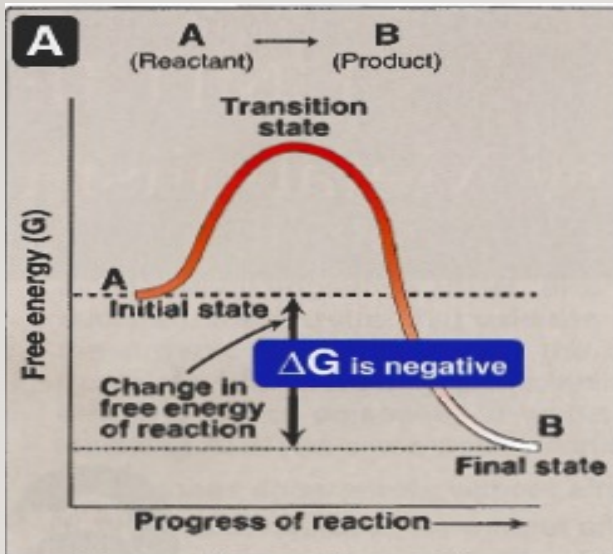
- ❖ Ενέργεια διαθέσιμη για **έργο**
- ❖ (σε συνθήκες σταθερής $\vartheta^\circ T$ και πίεσης P)

- ❖ Μας ενδιαφέρει η ΔG μιας χημικής αντίδρασης δηλ

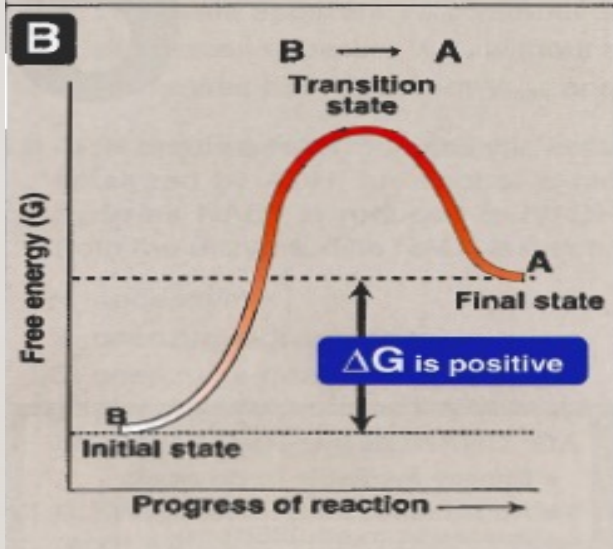
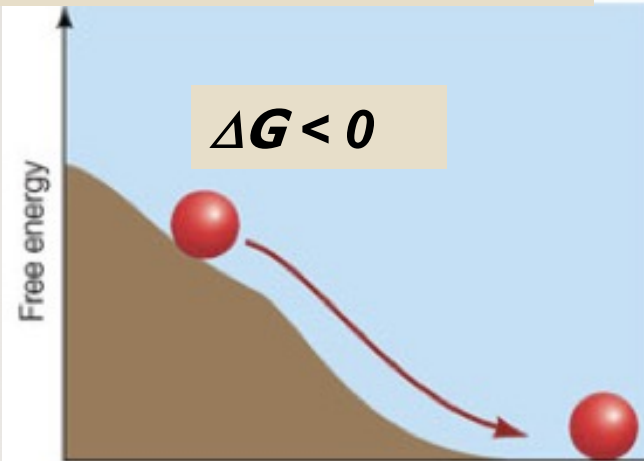
$$\Delta G = G_{\text{τελική-Προϊόντα}} - G_{\text{αρχική-Αντιδρώντα}}$$

- ❖ Προβλέπει κατεύθυνση αντίδρασης.
- ❖ Προβλέπει θέση ισορροπίας (βλ. σε λίγο,,,

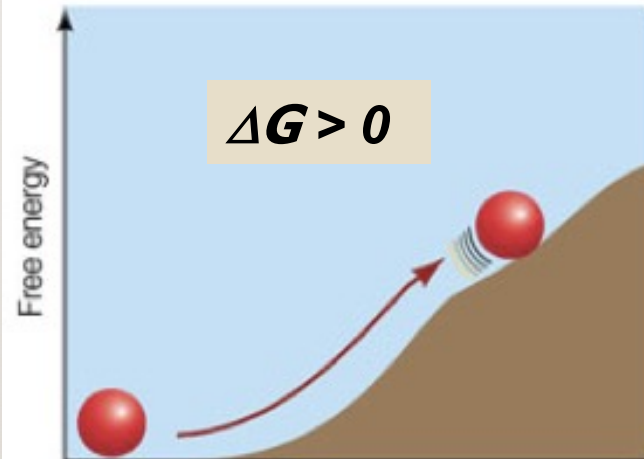

ΕΞΩΕΡΓΗ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ

ΕΝΔΟΕΡΓΗ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ

$\Delta G < 0$
εφικτη αντίδραση
ΕΞΩΘΕΡΓΗ

$\Delta G > 0$
μη-εφικτη αντίδραση,
ΕΝΔΟΘΕΡΓΗ,
χρειάζεται ενέργεια,

$\Delta G = 0$
Αντίδραση σε ισορροπία

$$H = G + TS$$

$$\Delta G = \Delta H - T \Delta S$$

Ωφέλιμο
έργο

Ολική
ενέργεια

Ενέργεια
που δεν
παράγει έργο

ΔG : Μεταβολή στην ελεύθερη ενέργεια, κατά GIBBS.

- Ενέργεια χρήσιμη για **ωφέλιμο έργο**
- Προβλέπει εάν θα γίνει μια αντίδραση

ΔH : Μεταβολή στην Ενθαλπία

- **Θερμότητα** που απελευθερώνεται ή απορροφάται σε μία αντίδραση
- Δεν προβλέπει εάν θα γίνει μια αντίδραση

ΔS : Μεταβολή στην Εντροπία

- Μέτρο της **αταξίας**
- Δεν προβλέπει εάν θα γίνει μια αντίδραση

$$\Delta G = \Delta H - T \Delta S$$

Ωφέλιμο
έργο

Ολική
ενέργεια

Ενέργεια
που δεν
παράγει έργο

*Τα (βιολογικά) συστήματα αυθόρμητα
κινούνται
προς καταστάσεις
μεγαλύτερης εντροπίας
&
μικρότερης ελεύθερης ενέργειας*

TABLE 13-4 Standard Free-Energy Changes of Some Chemical Reactions

Reaction type	$\Delta G'^{\circ}$	
	(kJ/mol)	(kcal/mol)
Hydrolysis reactions		
Acid anhydrides		
Acetic anhydride + H ₂ O → 2 acetate	-91.1	-21.8
	-30.5	-7.3
Rearrangements		
Glucose 1-phosphate → glucose 6-phosphate	-7.3	-1.7
Fructose 6-phosphate → glucose 6-phosphate	-1.7	-0.4
Elimination of water		
Malate → fumarate + H ₂ O	3.1	0.8
Oxidations with molecular oxygen		
Glucose + 6O ₂ → 6CO ₂ + 6H ₂ O	-2,840	-686
Palmitate + 23O ₂ → 16CO ₂ + 16H ₂ O	-9,770	-2,338

1 cal = 4.184 J

ΠΡΟΤΥΠΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ, ΔG^0

(η δύναμη που προωθεί σύστημα προς ισορροπία)

Σε ΠΡΟΤΥΠΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ
πίεσης και θερμοκρασίας :

$$T = 298^{\circ}\text{K} = 25^{\circ}\text{C}$$

$$P = 1 \text{ atm (για αέρια)}$$

$$\text{Αρχικά [αντιδρώντα], [προϊοντα]} = 1 \text{ M}$$

ΠΡΟΤΥΠΗ ΒΙΟΧΗΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

$\Delta G'^0$ πρότυπη μετασχηματισμένη σταθερά

$$pH = 7$$

ή

$$[H^+] = 10^{-7}\text{M}$$

(και όχι σε $[H^+] = 1\text{M}$, ή $pH = -\log [H^+] = 0$)

ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ κατά GIBBS), ΔG

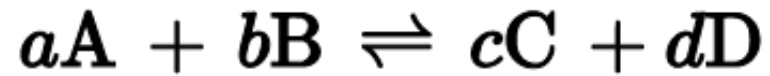

$$\Delta G = \Delta G^\circ + RT \ln ([P] / [S])$$

ΠΡΟΤΥΠΗ ΔG

R=1.987 cal / mol. degree
T (°K)

$\rightarrow \Delta G$ Εξαρτάται από συγκεντρώσεις αρχικών αντιδρωτών και τελικών προϊόντων, και τη θερμοκρασία, ΕΝΩ η ΔG° είναι μια σταθερά χαρακτηριστική για μία αντίδραση

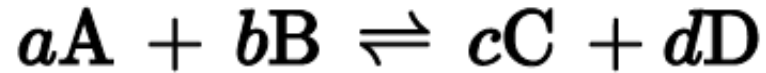
ΣΕ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑ :

$$\Delta G = \Delta G^{\circ} + RT \ln \frac{[C]^c [D]^d}{[A]^a [B]^b}$$

$$0 = \Delta G = \Delta G^{\circ} + RT \ln \frac{[C]_{\text{eq}} [D]_{\text{eq}}}{[A]_{\text{eq}} [B]_{\text{eq}}}$$

$$\Delta G^{\circ} = -RT \ln K'_{\text{eq}}$$

**ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΥΠΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΔG°) ΚΑΙ
ΣΤΑΘΕΡΑ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑΣ K_{eq} ΜΙΑΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗΣ**

$$K_{eq} = \frac{[C]^c [D]^d}{[A]^a [B]^b}$$

$$\Delta G^{\circ} = -RT \ln K'_{eq}$$

→ Η πρότυπη μεταβολή της ελευθ ενέργειας μιας αντίδρασης αποτελεί έκφραση της K'_{eq}

**ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΥΠΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΔG°) ΚΑΙ
ΣΤΑΘΕΡΑ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑΣ K_{eq} ΜΙΑΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗΣ**

$$\Delta G'^{\circ} = -RT \ln K'_{eq}$$

TABLE 13-2

**Relationship between Equilibrium
Constants and Standard Free-Energy
Changes of Chemical Reactions**

K'_{eq}	$\Delta G'^{\circ}$	
	(kJ/mol)	(kcal/mol)*
10^3	-17.1	-4.1
10^2	-11.4	-2.7
10^1	-5.7	-1.4
1	0.0	0.0
10^{-1}	5.7	1.4
10^{-2}	11.4	2.7
10^{-3}	17.1	4.1
10^{-4}	22.8	5.5
10^{-5}	28.5	6.8
10^{-6}	34.2	8.2

*Although joules and kilojoules are the standard units of energy and are used through-

Σχέση (ΔG°) και (K_{eq}) και κατεύθυνση μιας αντίδρασης υπό πρότυπες συνθήκες

$$\Delta G'^{\circ} = -RT \ln K'_{eq}$$

TABLE 13-3 Relationships among K'_{eq} , $\Delta G'^{\circ}$, and the Direction of Chemical Reactions

When K'_{eq} is ...	$\Delta G'^{\circ}$ is ...	Starting with all components at 1 M, the reaction ...
>1.0	negative	proceeds forward
1.0	zero	is at equilibrium
<1.0	positive	proceeds in reverse

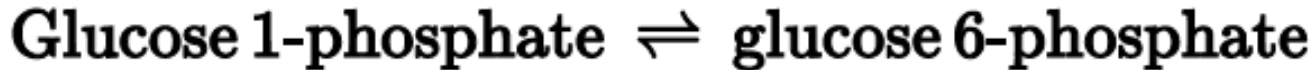
** μικρές αλλαγές σε $\Delta G'^{\circ}$ αντιστοιχούν σε μεγάλες αλλαγές στη K'_{eq} **

TABLE 13-2 Relationship between Equilibrium Constants and Standard Free-Energy Changes of Chemical Reactions

K'_{eq}	$\Delta G'^{\circ}$	
	(kJ/mol)	(kcal/mol)*
10^3	-17.1	-4.1
10^2	-11.4	-2.7
10^1	-5.7	-1.4
1	0.0	0.0
10^{-1}	5.7	1.4
10^{-2}	11.4	2.7
10^{-3}	17.1	4.1
10^{-4}	22.8	5.5
10^{-5}	28.5	6.8
10^{-6}	34.2	8.2

Although joules and kilojoules are the standard units of energy and are used throughout this text, biochemists and nutritionists sometimes express $\Delta G'^{\circ}$ values in kilocalories per mole. We have therefore included values in both kilojoules and kilocalories in this table and in Tables 13-4 and 13-6. To convert kilojoules to kilocalories, divide the number of kilojoules by 4.184.

ΝΑ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΕΙ Η $\Delta G'^0$ ΤΗΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗΣ

given that, starting with 20 mM glucose 1-phosphate and no glucose 6-phosphate, the final equilibrium mixture at 25 °C and pH 7.0 contains 1.0 mM glucose 1-phosphate and 19 mM glucose 6-phosphate. Does the reaction in the direction of glucose 6-phosphate formation proceed with a loss or a gain of free energy?

$$K'_{\text{eq}} = \frac{[\text{glucose 6-phosphate}]}{[\text{glucose 1-phosphate}]} = \frac{19 \text{ mM}}{1.0 \text{ mM}} = 19$$

$$\begin{aligned}\Delta G'' &= -RT \ln K'_{\text{eq}} \\ &= -(8.315 \text{ J/mol} \cdot \text{K}) (298 \text{ K}) (\ln 19) \\ &= -7.3 \text{ kJ/mol}\end{aligned}$$

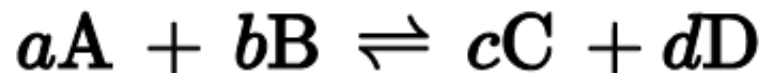
Άρα η αντίδραση προχωράει προς τα δεξιά με έκλυση ενέργειας

Το κριτήριο αν μία αντίδραση θα συμβεί αυθόρμητα είναι η τιμή της ΔG , και όχι της ΔG°

$$\Delta G = \Delta G^\circ + RT \ln ([P] / [S])$$

Οι συγκεντρώσεις $[P]$, $[S]$ μέσα στα κύτταρα δεν είναι 1M,
Και για τον υπολογισμό της ενέργειας που εκλυεται είναι
απαραίτητος ο υπολογισμός της πραγματικής ΔG ,
που εξαρτάται από τις πραγματικές $[P] / [S]$

ΕΙΔΙΚΗ
ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ

Μια αντίδραση με $\Delta G^0 > 0$ μπορεί να προχωρήσει
αυθόρμητα εφόσον $\Delta G < 0$

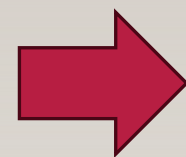
$$\Delta G = \Delta G^{\circ} + RT \ln \frac{[C]^c [D]^d}{[A]^a [B]^b}$$

Όταν

$$\frac{[C]^c [D]^d}{[A]^a [B]^b} \ll 1$$

ΚΑΙ άρα

$$RT \ln \frac{[C]^c [D]^d}{[A]^a [B]^b} \ll 0$$

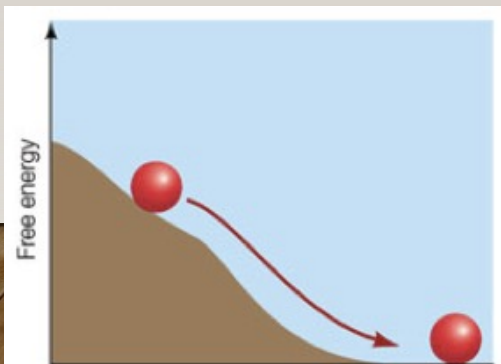
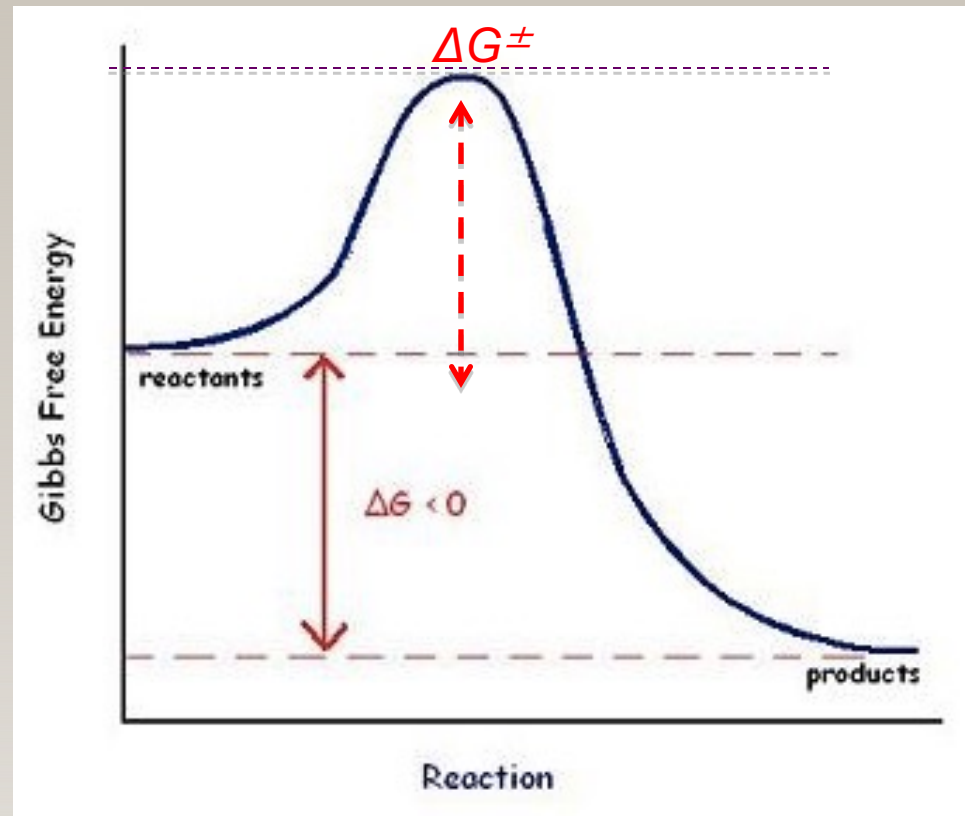

$$\underline{\Delta G < 0}$$

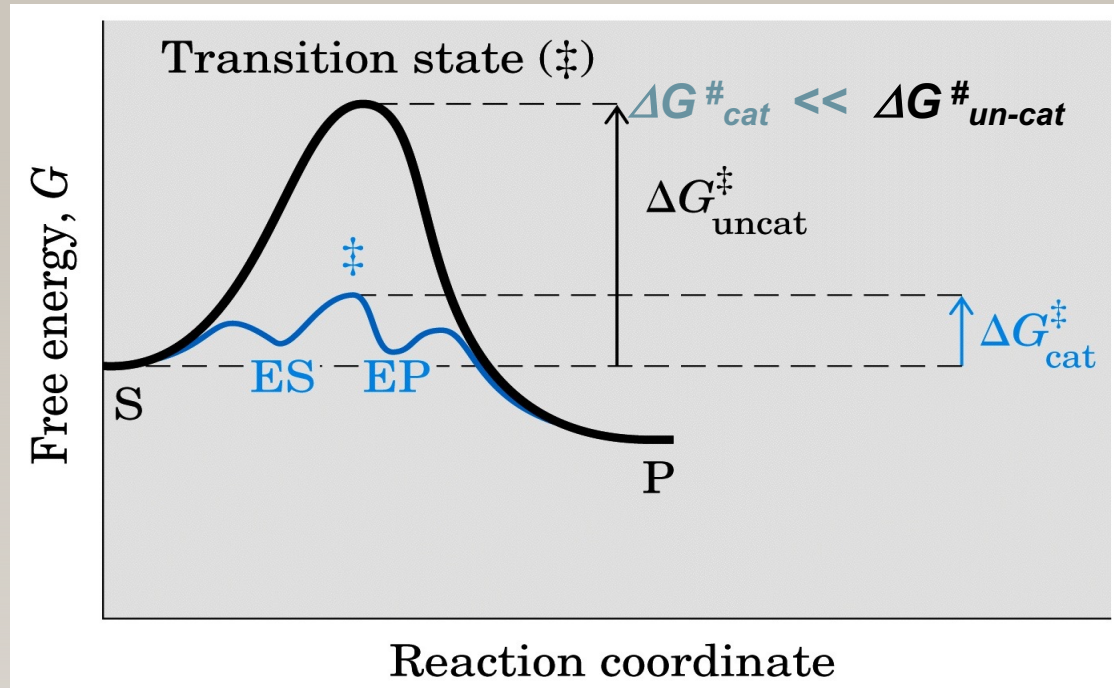
Και $\Delta G^0 > 0$

- Μια εξώεργη αντίδραση ($\Delta G < 0$) δεν θα μπορέσει να γίνει αυθόρμητα, εάν δεν ξεπεραστεί το «ενεργειακό φραγμα» της **ενεργειας ενεργοποίησης $\Delta G^\ddagger$**

Τα ένζυμα χαμηλώνουν την ενέργεια ενεργοποίησης

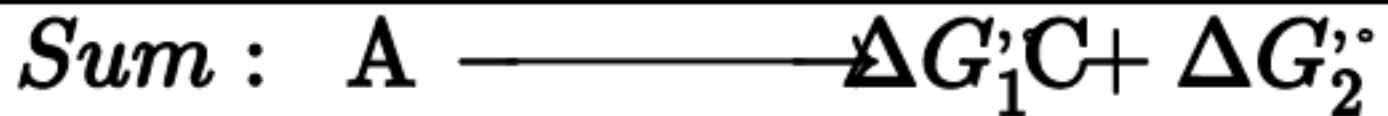
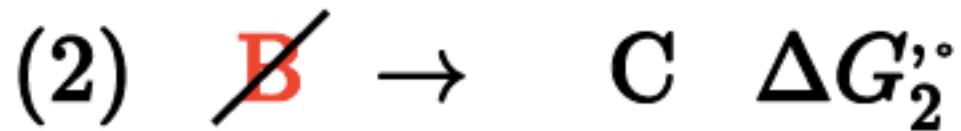

αυξάνουν την ταχύτητα επίτευξης μιας αντίδρασης,

ΑΛΛΑ

$$\Delta G = G_P - G_S, \text{ ΔΕΝ ΑΛΛΑΖΕΙ}$$

Οι τιμές $\Delta G'^{\circ}$ των διαδοχικών αντιδράσεων αθροίζονται :

ΣΥΥΖΕΥΞΗ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΩΝ (chemical coupling)

Το συνολικό ΔG μιάς μεταβολικής πορείας είναι αθροιστικό και πρέπει $\Delta G < 0$

Μια αντίδραση με $\Delta G < 0$ μπορεί να ωθήσει μια αντίδραση με $\Delta G > 0$ (μη-ευνοούμενη θερμοδυναμικά) με την οποία είναι συζευγμένη.

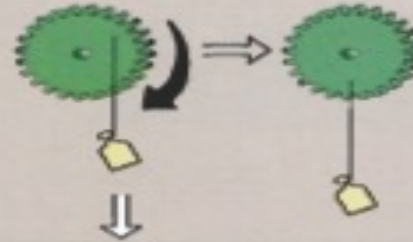
ΣΥΖΕΥΞΗ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΩΝ

Θερμοδυναμικά
ευννοούμενη
διεργασία ($\Delta G < 0$)

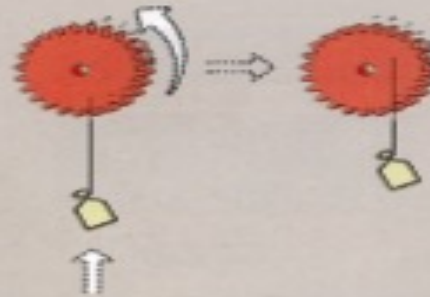
Μη-ευννοούμενη
διεργασία ($\Delta G > 0$)

Ο συνδυασμός
των δύο επιτυγχάνει
την επίτευξη και της 2ης

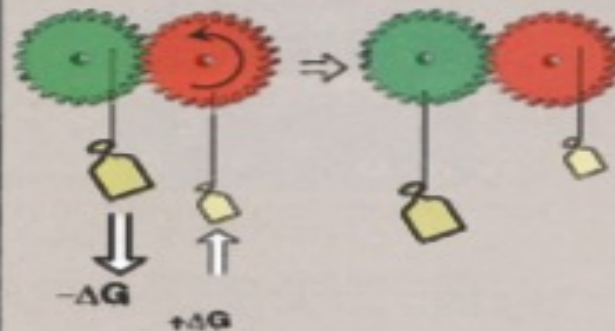
A Favorable process (ΔG is negative)

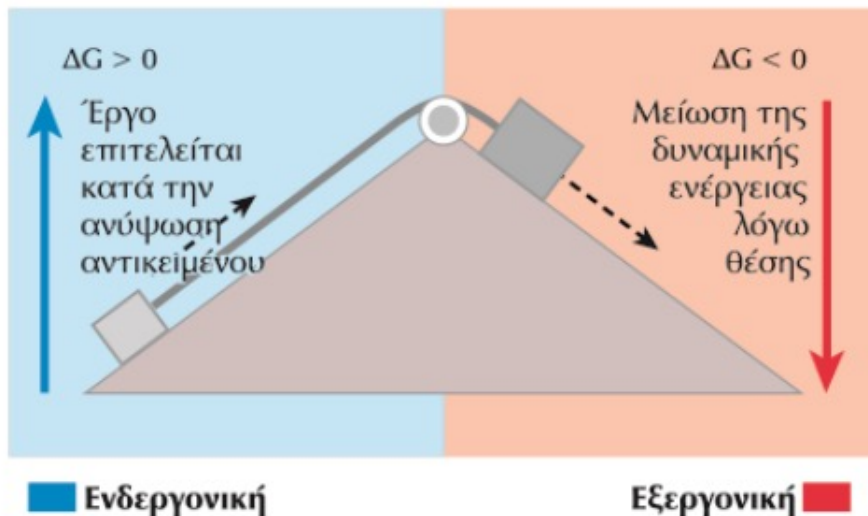
B Unfavorable process (ΔG is positive)

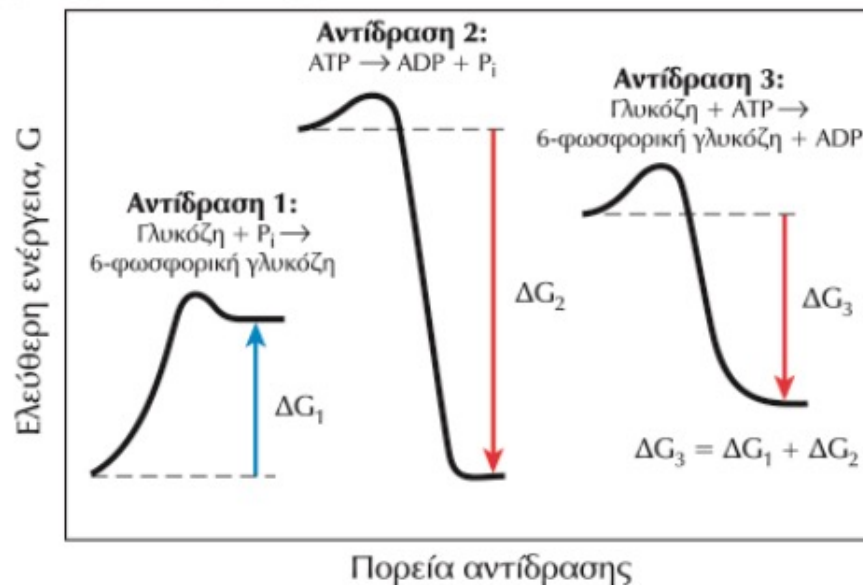
C Coupling of a favorable process ($-\Delta G$) with an unfavorable process ($+\Delta G$) to yield an overall $-\Delta G$

(α) Μηχανικό παράδειγμα

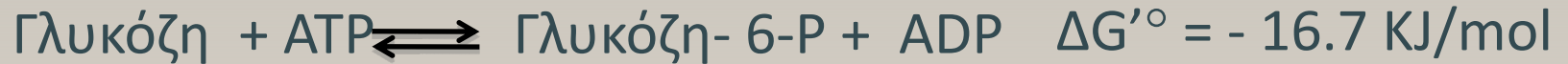
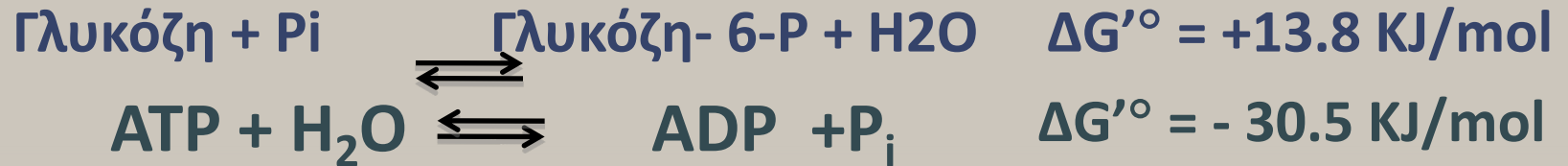

(β) Χημικό παράδειγμα

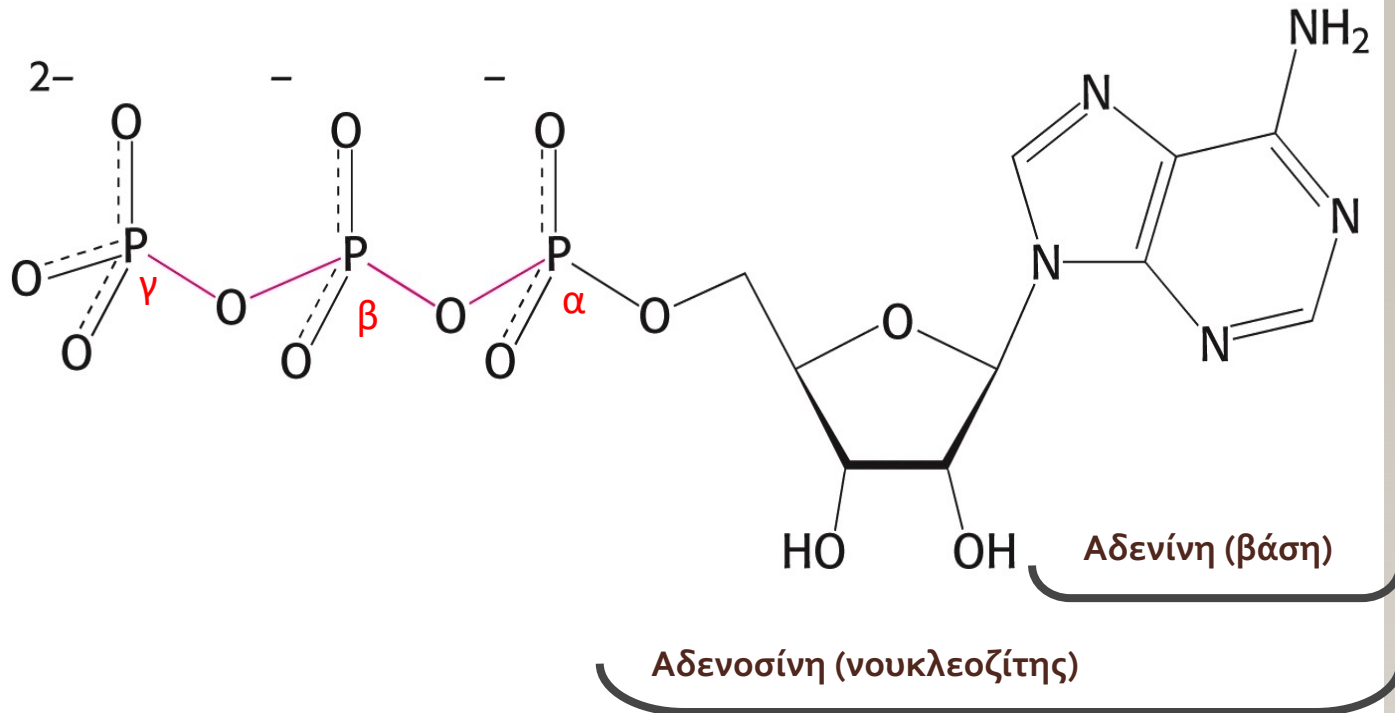
ΕΙΚΟΝΑ 1-28 Ενεργειακή σύζευξη σε μηχανικές και χημικές διεργασίες. (α) Η κίνηση ενός αντικειμένου προς τα κάτω απελευθερώνει δυναμική ενέργεια που μπορεί να χρησιμοποιηθεί μηχανικά ή χημικά. Η δυναμική ενέργεια από την ανύψωση ή

ΣΥΖΕΥΞΗ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΩΝ με την ΥΔΡΟΛΥΣΗ του ATP

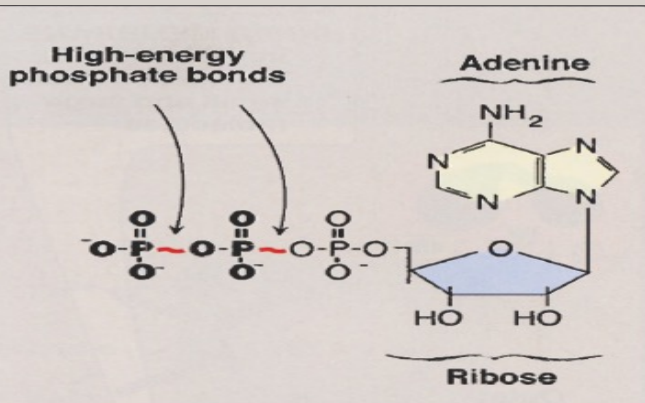

ATP

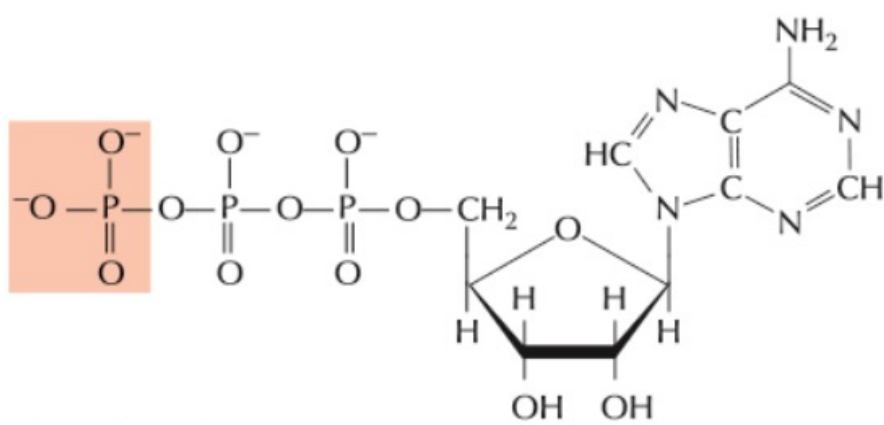
5'-τριφωσφορική αδενοσίνη

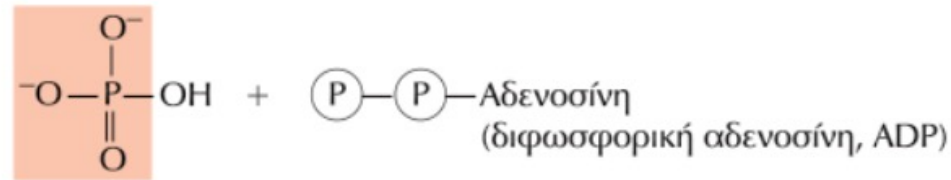
Τριφωσφορικός νουκλεοζίτης ή νουκλεοτίδιο

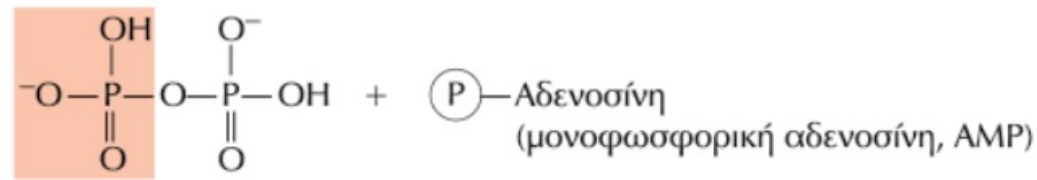

$\text{P}-\text{P}-\text{P}$ —Αδενοσίνη (τριφωσφορική αδενοσίνη, ATP)

Ανόργανο φωσφορικό (P_i)

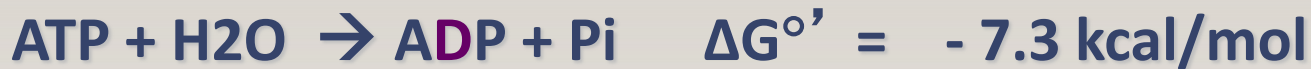
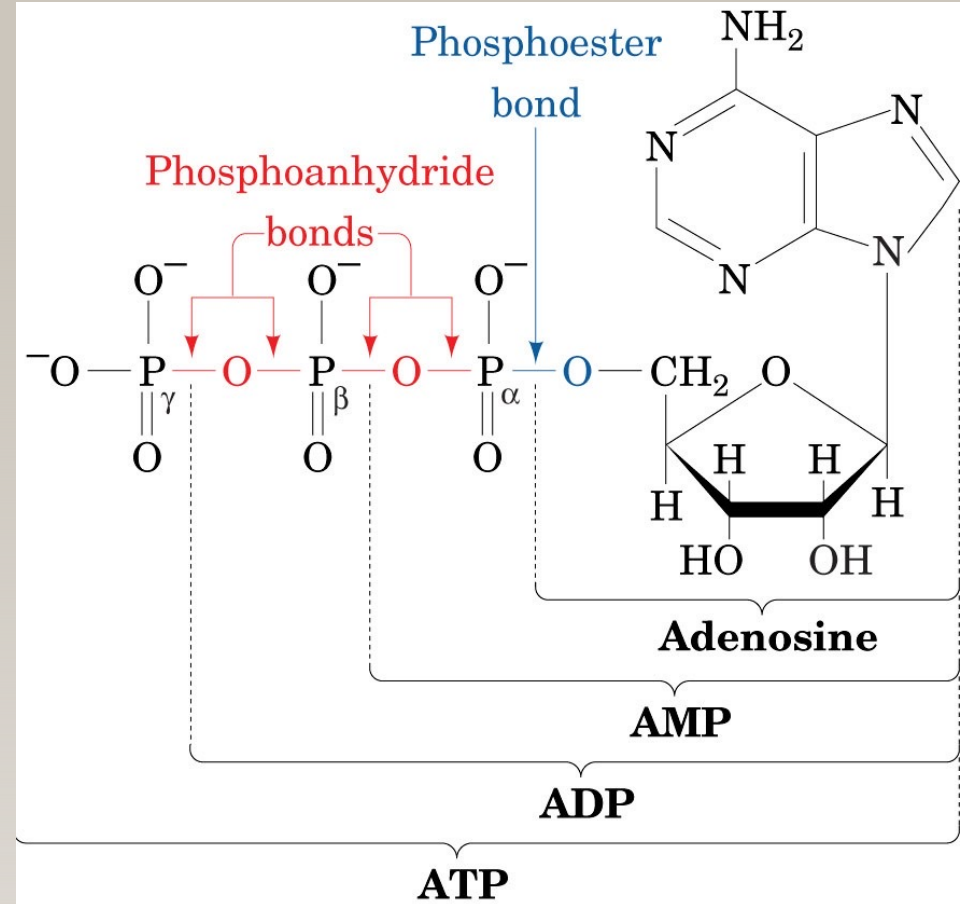
Ανόργανο πυροφωσφορικό (PP_i)

ΕΙΚΟΝΑ 1-27 Η τριφωσφορική αδενοσίνη (ATP) παρέχει ενέργεια. Εδώ, κάθε P αντιπροσωπεύει μια φωσφορυλική ομάδα. Η απομάκρυνση της ακραίας φωσφορυλικής ομάδας (ροζ) του ATP, με διάσπαση ενός φωσφοανυδριτικού δεσμού για την παραγωγή διφωσφορικής αδενοσίνης (ADP) και ανόργανου φωσφορικού ιόντος (HPO_4^{2-}), είναι ισχυρά εξεργονική. Η αντίδραση αυτή είναι συζευγμένη με πολλές ενδεργονικές αντιδράσεις στο κύτταρο (όπως στο παράδειγμα στην Εικόνα 1-28β). Το ATP παρέχει επίσης ενέργεια για πολλές κυτταρικές διεργασίες, μέσω της διάσπασης η οποία απελευθερώνει τα δυο τελικά φωσφορικά ως ανόργανο πυροφωσφορικό ($\text{H}_2\text{P}_2\text{O}_7^{2-}$), συχνά με τη συντόμευση PP_i .

ΤΟ ΑΤΡ ΑΠΟΔΙΔΕΙ ΜΕΓΑΛΗ ΠΟΣΟΤΗΤΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΥΔΡΟΛΥΣΗ ΤΟΥ

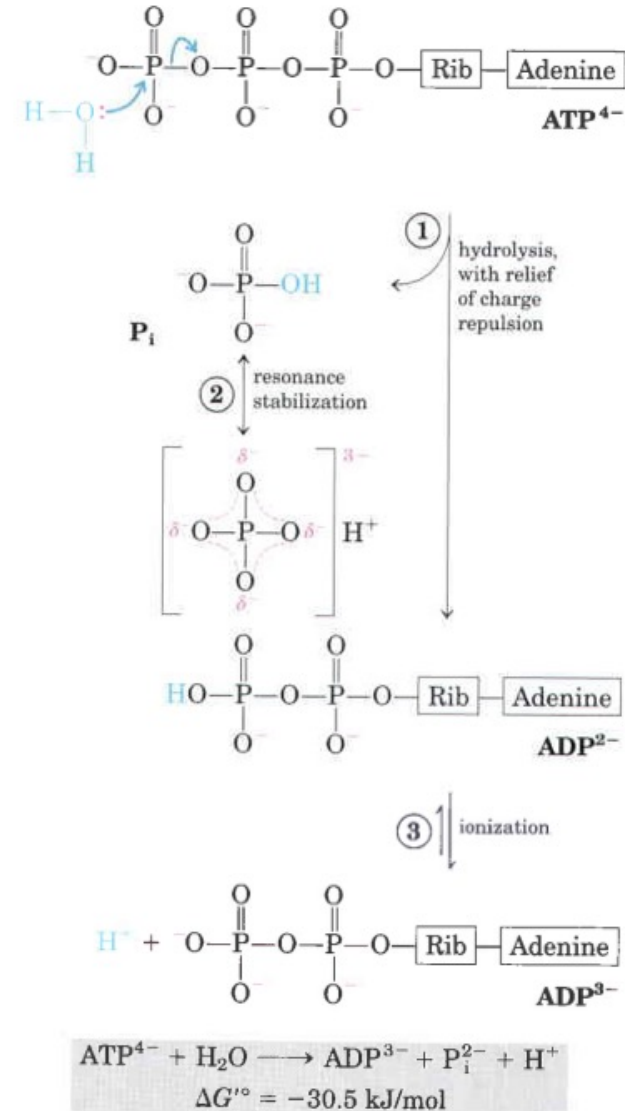
Ενεργειακά πλούσιο μόριο λόγω των 2 δεσμών φωσφορικού ανυδρίτη

(β και γ), οι οποίοι όταν υδρολύονται αποδίδουν σταθερότερα προϊόντα, και η ΔG° της αντίδρασης $\ll 0$

ΤΟ ΑΤΡ ΑΠΟΔΙΔΕΙ ΜΕΓΑΛΗ ΠΟΣΟΤΗΤΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΥΔΡΟΛΥΣΗ ΤΟΥ

- Η ενέργεια που απελευθερώνεται από την υδρόλυση του ΑΤΡ ($\Delta G < 0$) προέρχεται από το γεγονός ότι τα προϊόντα της αντίδρασης είναι πιά σταθερά από τα αντιδρώντα μόρια.
- Το P_i που εκλύεται σταθεροποιείται μέσω πολλαπλών μορφών συντονισμού.
- Αφαίρεση ενός (-) φορτίου από το ΑΤΡ και μείωση της ηλεκτροστατικής απώθησης.

**ΟΛΕΣ ΟΙ ΒΙΟΧΗΜΙΚΕΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ
τείνουν να ακολουθήσουν
κατεύθυνση που οδηγεί
σε ΜΕΙΩΣΗ της Ελευθερης Ενεργειας, G :**

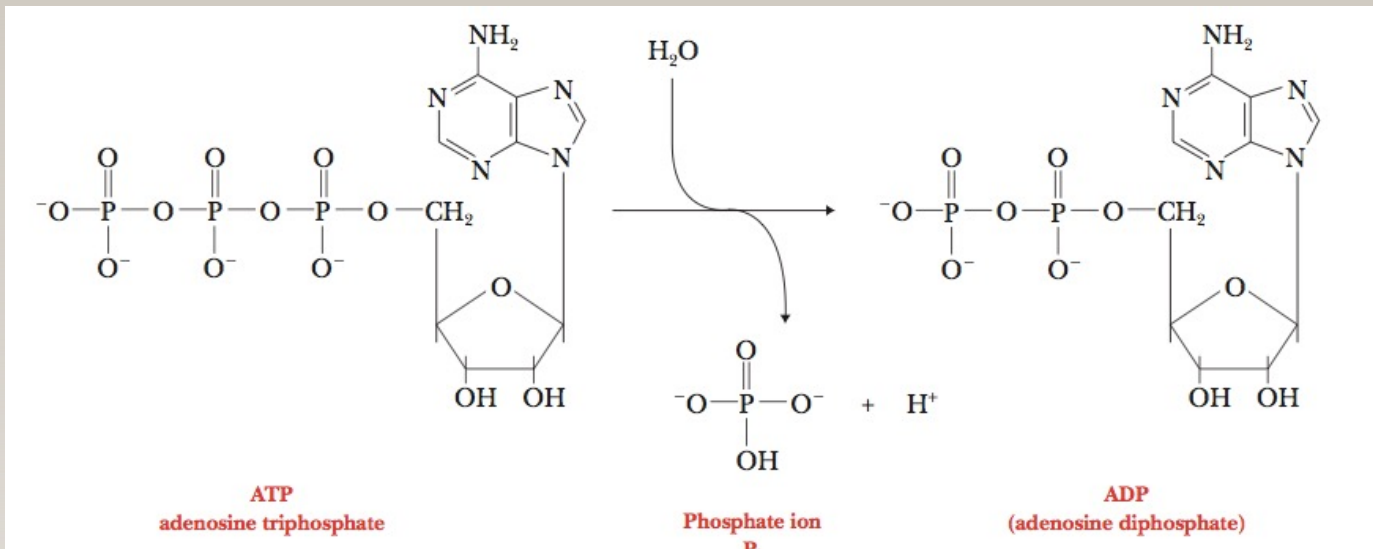
όπου :

α) δημιουργούνται σταθερότεροι δεσμοί (προϊόντα)

β) απελευθερώνεται ενέργεια

Τα κύτταρα ελέγχουν διάθεση ενέργειας από ATP

- Τεράστια ενεργεια ενεργοποίησης απαιτείται για την διάσπαση των φωσφοανυδριτικών δεσμών του ATP
- Αναγκαία η παρουσία ειδικών ενζύμων για την υδρόλυση του (ATPάσες)

Δυναμικό Φωσφορυλίωσης ή Μεταφοράς Φωσφορικής ομάδας (Phosphoryl transfer group potential)

Δυναμικό φωσφορυλίωσης, $\Delta G_p'^\circ$

Η $\Delta G_p'^\circ$ της υδρόλυσης μιας φωσφορυλιωμένης ένωσης
(ή Δυναμικό Φωσφορυλίωσης)

αποτελεί μέτρο της ικανότητας της
να δίνει τη φωσφορική της ομάδα στο H_2O

Όσο π*ό* αρνητική η $\Delta G_p'^\circ$ τόσο μεγαλύτερη
η ικανότητά της να αποδίδει τη φωσφορική της ομάδα.

Φωσφορυλιωμένες ενώσεις και δυναμικά φωσφορυλίωσης

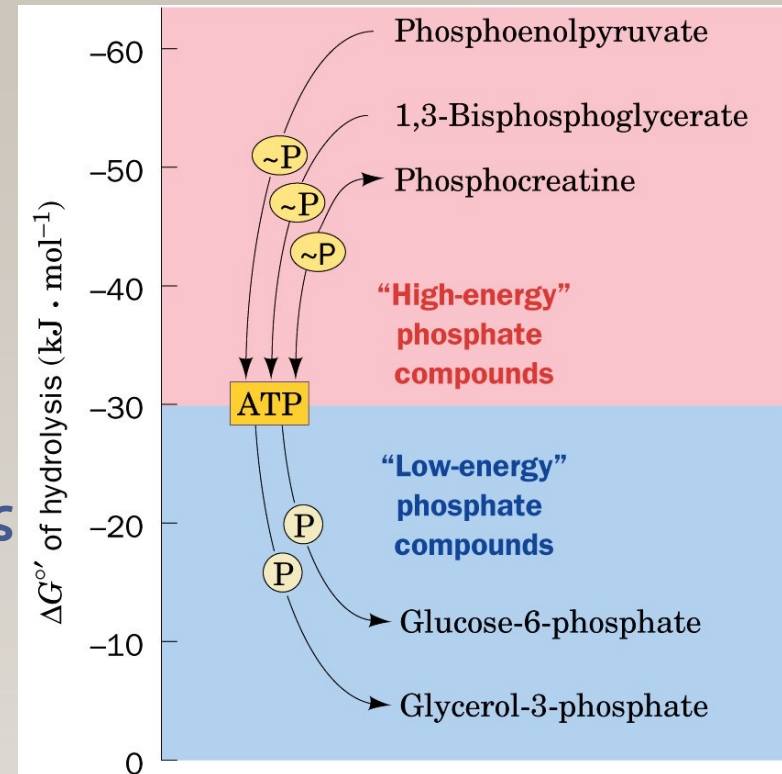
TABLE 14.1 Standard free energies of hydrolysis of some phosphorylated compounds

Compound	kcal mol ⁻¹	kJ mol ⁻¹
Phosphoenolpyruvate	-14.8	-61.9
1,3-Bisphosphoglycerate	-11.8	-49.4
Creatine phosphate	-10.3	-43.1
ATP (to ADP)	- 7.3	-30.5
Glucose 1-phosphate	- 5.0	-20.9
Pyrophosphate	- 4.6	-19.3
Glucose 6-phosphate	- 3.3	-13.8
Glycerol 3-phosphate	- 2.2	- 9.2

Το σύστημα ATP/ADP λειτουργεί ως ενδιάμεσο που επιτρέπει τη ροή φωσφορικών ομάδων από «δότες» με υψηλό δυναμικό φωσφορυλίωσης σε «δέκτες» με χαμηλότερο δυναμικό.

Η μεταφορά P_i από ενώσεις όπως το PEP και η φωσφοκρεατινίνη «αναπληρώνουν» αποθέματα ATP (από ADP).

Η μεταφορά P_i από ATP (ADP) σε ενώσεις όπως η γλυκόζη, τις μετατρέπει σε «ενεργοποιημένα» παράγωγα. (υψηλής ενέργειας)

Το ATP αποτελεί το «ενεργειακό νόμισμα» των κυττάρων

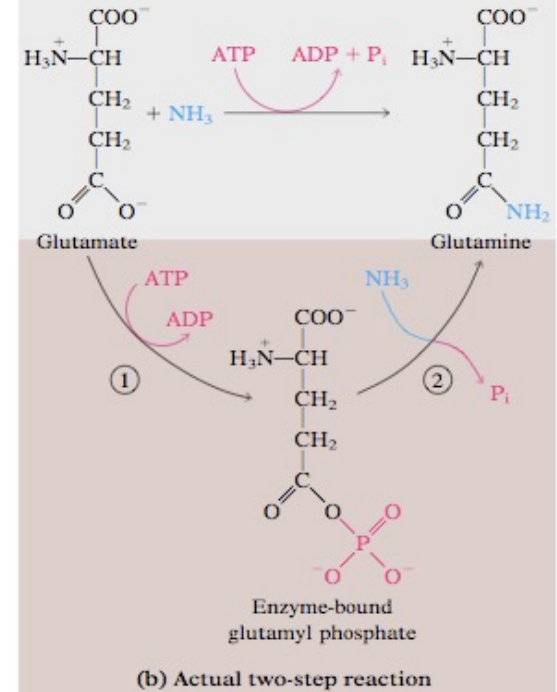
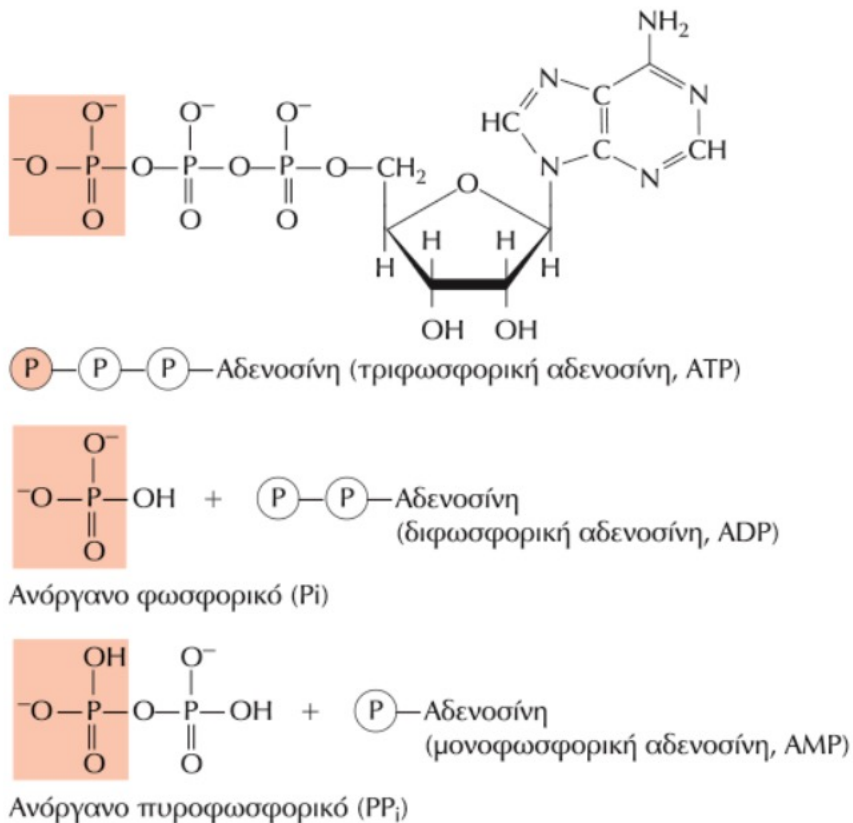

Το ATP παρέχει ενέργεια ΚΑΙ με μεταφορά ομάδων (P_i, P_{P_i}, AMP), οι οποίες συνδέονται ομοιοπολικά με άλλες ενώσεις

Παραδείγματα θα συναντήσουμε σε

A) βιοσύνθεση γλουταμίνης και

B) βιοσύνθεση λιπιδίων

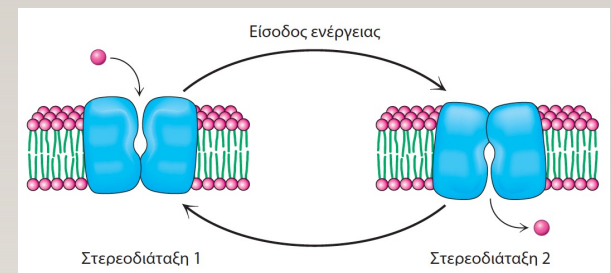

Συνθεση γλουταμίνης

ΕΙΚΟΝΑ 1-27 Η τριφωσφορική αδενοσίνη (ATP) παράγει ενέργεια. Εδώ, κάθε

ΟΙ ΡΟΛΟΙ ΤΟΥ ΑΤΡ

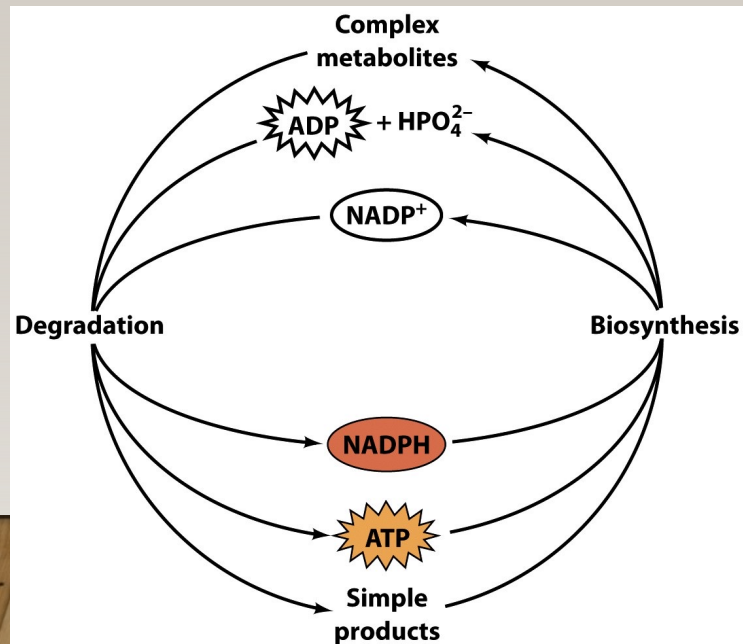
- «Ενεργοποίηση» βιομορίων με :
μεταφορά ομάδων και σύζευξη με αντιδράσεις που απαιτούν ενέργεια, όπως : οι πρώτες αντιδράσεις της γλυκόλυσης, πρωτεΐνοσύνθεσης, Βιοσυνθεσεις νουκλ οξέων.
- ΑΠΛΗ ΥΔΡΟΛΥΣΗ (και μη-ομοιοπολική σύνδεση με πρωτεΐνες :
- Για παραγωγή μηχανικού έργου, όπως σε μυική συστολή
- Μεταφορά μορίων, ιόντων
- Μετακίνηση ενζύμων σε DNA, Μετακίνηση ριβοσώματος,
- Αλλαγή διαμόρφωσης πρωτεϊνών σε ενεργη-ανενεργή διαμόρφωση

ΑΤΡ

Βασικός φορέας χημικής ενέργειας

Οικουμενικό νόμισμα ελεύθερης ενέργειας όλων των
ζωντανών οργανισμών
Χημικός σύνδεσμος ανάμεσα στον καταβολισμό και
αναβολισμό.

Μέσα στα κύτταρα : $[ATP] \gg [ADP] \gg [AMP]$

	Concentration (mM)*				
	ATP	ADP [†]	AMP	P _i	PCr
Rat hepatocyte	3.38	1.32	0.29	4.8	0
Rat myocyte	8.05	0.93	0.04	8.05	28
Rat neuron	2.59	0.73	0.06	2.72	4.7
Human erythrocyte	2.25	0.25	0.02	1.65	0
<i>E. coli</i> cell	7.90	1.04	0.82	7.9	0

Σε αυτό συμβάλλει και η δράση της αδενυλικης κινάσης που καταλύει την αντίδραση:

ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ενός κυττάρου

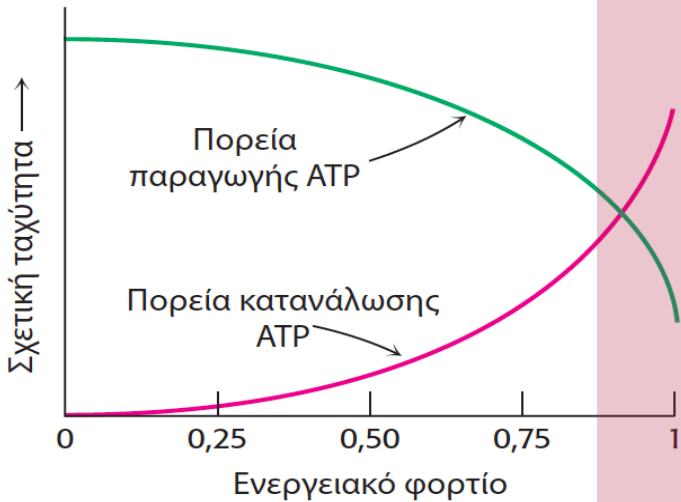
- το δυναμικό φωσφορυλίωσης
- [ATP] ή [AMP]
- **το ενεργειακό φορτίο**

Το ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ ΦΟΡΤΙΟ (ϕ)
(energy charge, ϕ)
(D. Atkinson, 1963)

$$\text{Energy charge} = \frac{[\text{ATP}] + \frac{1}{2} [\text{ADP}]}{[\text{ATP}] + [\text{ADP}] + [\text{AMP}]}$$

0 (καθολου ATP < ϕ < 1 (ATP μόνο)).

Το ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ ΦΟΡΤΙΟ
(energy charge, ϕ)
(D. Atkinson, 1963)

Εικόνα 15.19 Το ενεργειακό φορτίο ρυθμίζει τον μεταβολισμό. Υψηλές συγκεντρώσεις ATP αναστέλλουν τις σχετικές ταχύτητες μιας τυπικής πορείας παραγωγής ATP (καταβολική) και διεγείρουν μια τυπική πορεία που χρησιμοποιεί ATP (αναβολική).

$$\text{Energy charge } (\phi) = \frac{[\text{ATP}] + \frac{1}{2}[\text{ADP}]}{[\text{ATP}] + [\text{ADP}] + [\text{AMP}]}$$

$$0 < \phi < 1$$

(καθολου **ATP** μονο **ATP**)

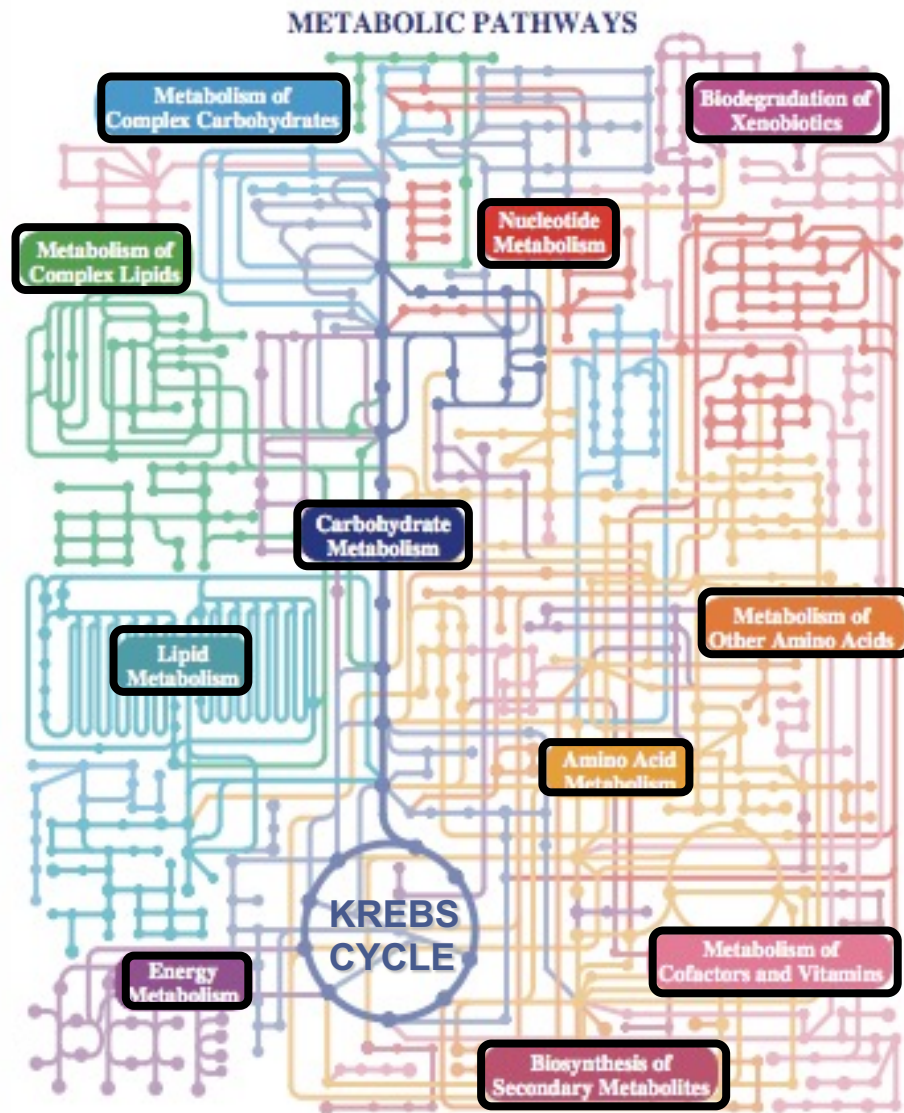
Στα περισσότερα κύτταρα διατηρείται σε πολύ στενά όρια (0.80-0.95).

ΣΥΝΟΨΗ – “KEY POINTS”

- Οι ζωντανοί οργανισμοί είναι **ΑΝΟΙΧΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ**, ανταλλάσσουν ύλη και ενέργεια με το περιβάλλον τους.
- Στα βιολογικά συστήματα ισχύουν οι νόμοι της θερμοδυναμικής.
- **Οι βιοχημικές αντιδράσεις τείνουν προς** απελευθέρωση ενέργειας (αρνητική ΔG) και δημιουργία σταθερότερων προϊόντων.
- **Η ΔG** δίνει τάση συστήματος να κινηθεί προς ισορροπία και προβλέπει κατεύθυνση αντίδρασης (εξαρτάται από συγκεντρώσεις αντιδ και προϊόντων)
- **Το ATP** έχει ενδιάμεση τιμή δυναμικού φωσφορυλίωσης και λειτουργεί ως «ενεργειακό νόμισμα» του κυττάρου (ανταλλαγή και όχι αποθήκη ενέργειας)
- **Η ολική μεταβολή της ελεύθ. ενέργειας μιας σειράς συζευγμένων αντιδράσεων** ισούται με το άθροισμα των επιμέρους ΔG° και έτσι μία θερμοδυναμικά ευνοούμενη αντίδραση μπορεί να ωθήσει μία ενδόεργη αντίδραση
- **Μεταβολικός έλεγχος** είναι απαραίτητος για τη διατήρηση σταθερών συγκεντρώσεων των ενδιάμεσων μεταβολιτών (**ομοιόσταση**) και για τη ρύθμιση ροής μεταβολιτών ανάλογα με τις απαιτήσεις του κυττάρου.

Μεταβολικά μονοπάτια

- Ο μεταβολισμός είναι μια σειρά από **συνδεδεμένες μεταξύ τους αντιδράσεις**

- Οι αντιδρασεις συνιστουν **μεταβολικά μονοπάτια (ή πορείες)** αλληλοεξαρτώμενα μεταξύ τους.

- Οι **επιμέρους** αντιδράσεις των πορειών είναι **ειδικές**.

- Οι πορείες αυτές **ρυθμίζονται** και ειδικά τα **κομβικά τους σημεία** από **αλλοστερικά ένζυμα**

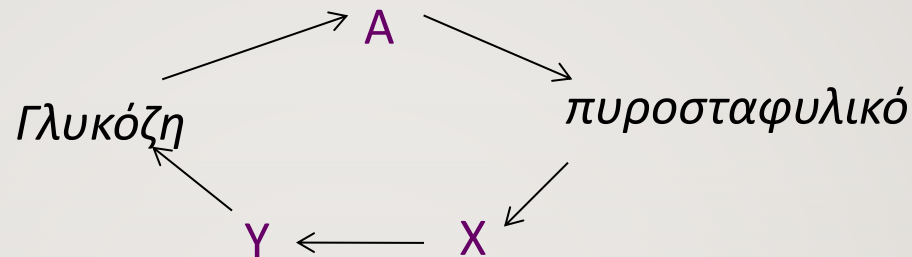
- Μια πορεία θα πρέπει να είναι **θερμοδυναμικά ευνοούμενη**, Το συνολικό ΔG είναι **αθροιστικό και πρέπει $\Delta G < 0$**

Χαρακτηριστικά μεταβολικών μονοπατιών:

1. Τα μεταβολικά μονοπάτια δεν είναι αντιστρέψιμα

Η πορεία της γλυκονεογενεσης δεν είναι η γλυκόλυση ανεστραμμένη

2. Τα καταβολικά μονοπάτια διαφοροποιούνται από τα αναβολικά: ιστος, διαμερισματοποίηση, συνενζυμα, δοτες – δέκτες ομάδων

3. Σε κάθε μεταβολικό μονοπάτι υπάρχει ένα καθοριστικό στάδιο (αντίδραση) (στη γλυκόλυση είναι η φωσφορυλίωση της φρουκτόζη και όχι της γλυκόζης)

4. Τα μεταβολικά μονοπάτια ρυθμίζονται, κυρίως οι καθοριστικές αντιδράσεις (ένζυμα-κλειδιά)

ΜΕΤΑΒΟΛΙΚΕΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ

Καταβολικές Αντιδράσεις
ΟΞΕΙΔΩΣΕΙΣ

Αναβολικές αντιδράσεις
ΑΝΑΓΩΓΕΣ

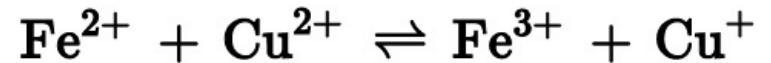
Καταβολισμός

Οξειδώσεις πολύ αναγμένων μορίων που συνοδεύονται από παράγεται ενέργειας, η οποία μετατρέπεται σε χρήσιμο έργο.

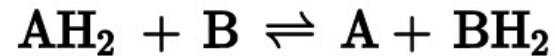
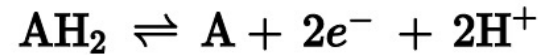
ΟΞΕΙΔΩΣΕΙΣ = ΑΠΩΛΕΙΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΩΝ

ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΩΝ γίνεται μέσω:

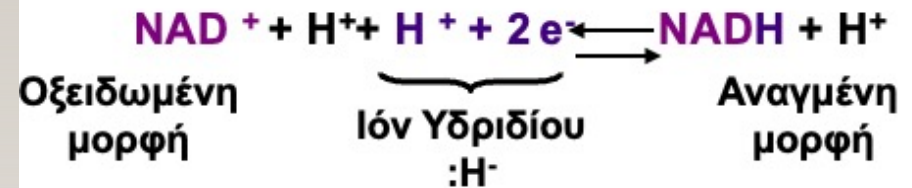
(a) Άμεση μεταφορά e^-

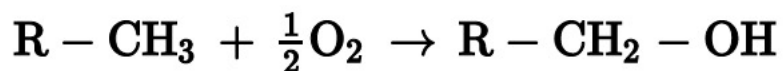
(b) Μεταφορά με μορφή ατόμων H
($\text{H}^+ + e^-$)

(c) Μεταφορά ιόντος υδριδίου ($:\text{H}^-$) (μεταφορά $2e^-$)

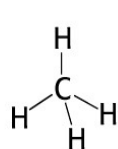
Οξείδωση μέσω αντίδρασης με O_2

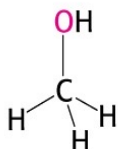
Όσο πιο αναγμένος είναι ένας C, τόσο πιά ενεργειακά αποδοτική θα είναι και η οξείδωσή του

ΜΕΓΙΣΤΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ

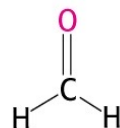
ΕΛΑΧΙΣΤΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ

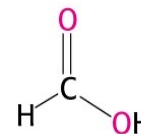
Methane

Methanol

Formaldehyde

Formic acid

Carbon dioxide

$\Delta G^\circ_{\text{oxidation}}$
(kcal mol⁻¹) -196

-168

-125

-68

0

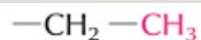
$\Delta G^\circ_{\text{oxidation}}$
(kJ mol⁻¹) -820

-703

-523

-285

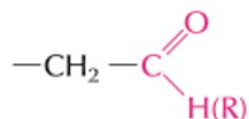
0

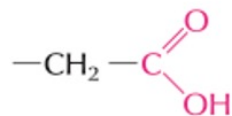
Αλκάνιο

Αλκοόλη

Αλδεύδη (κετόνη)

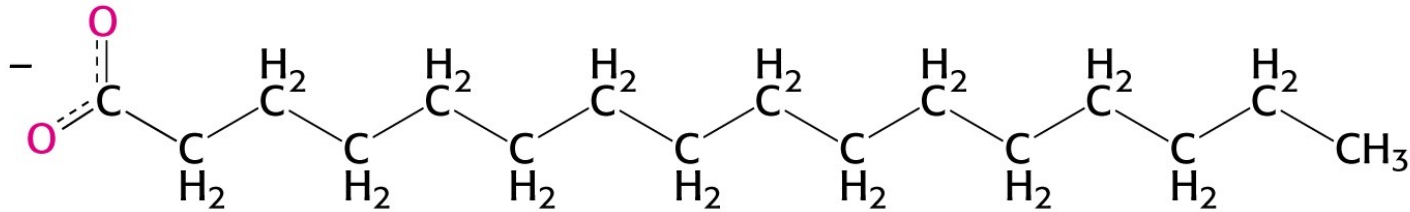

Καρβοξυλικό οξύ

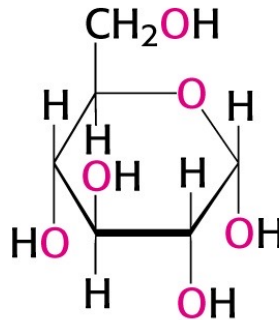

Διοξείδιο του άνθρακα

- Τι αποτελεί καλύτερο καύσιμο, τα λίπη ή τα σάκχαρα ;

Fatty acid

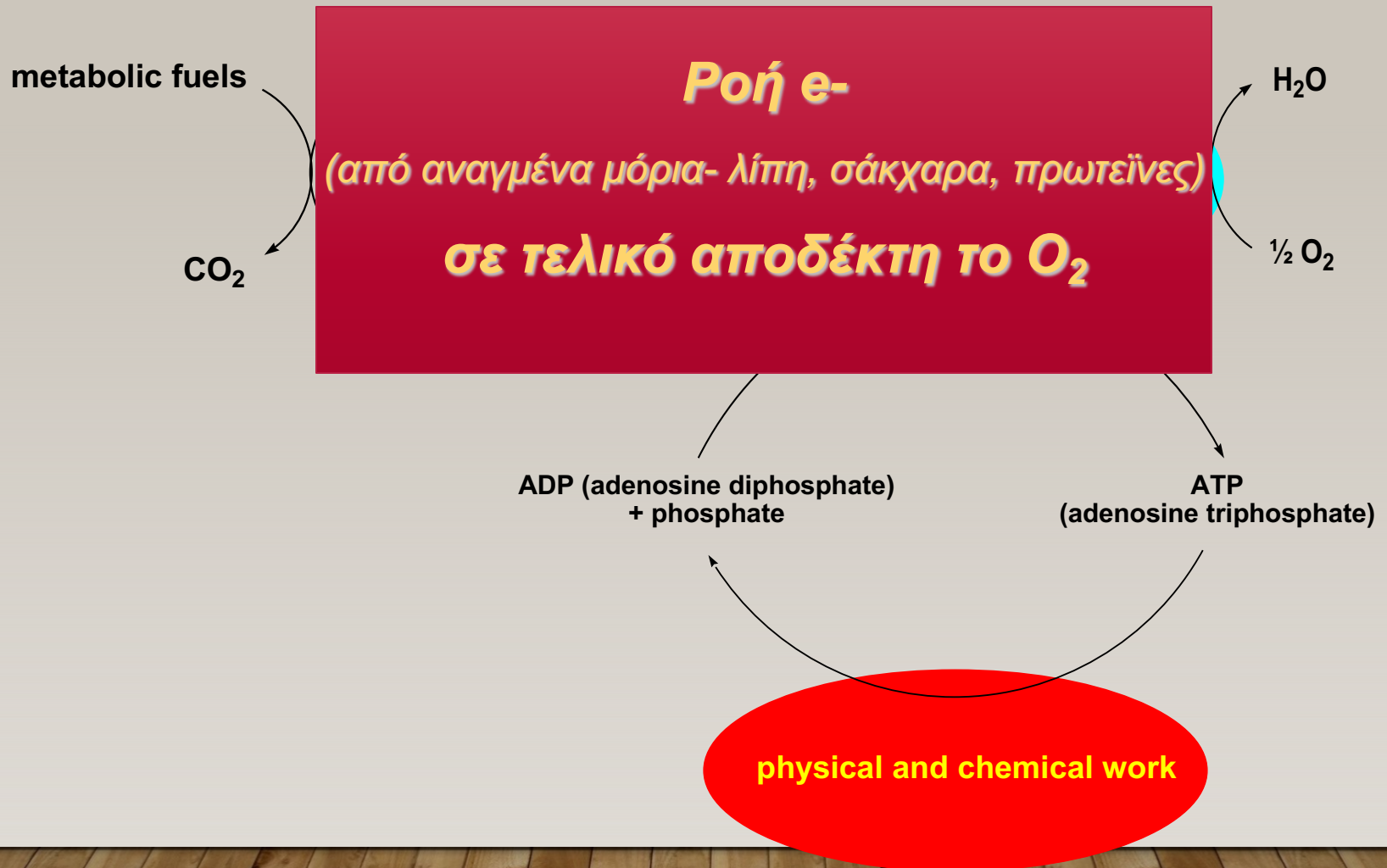

Glucose

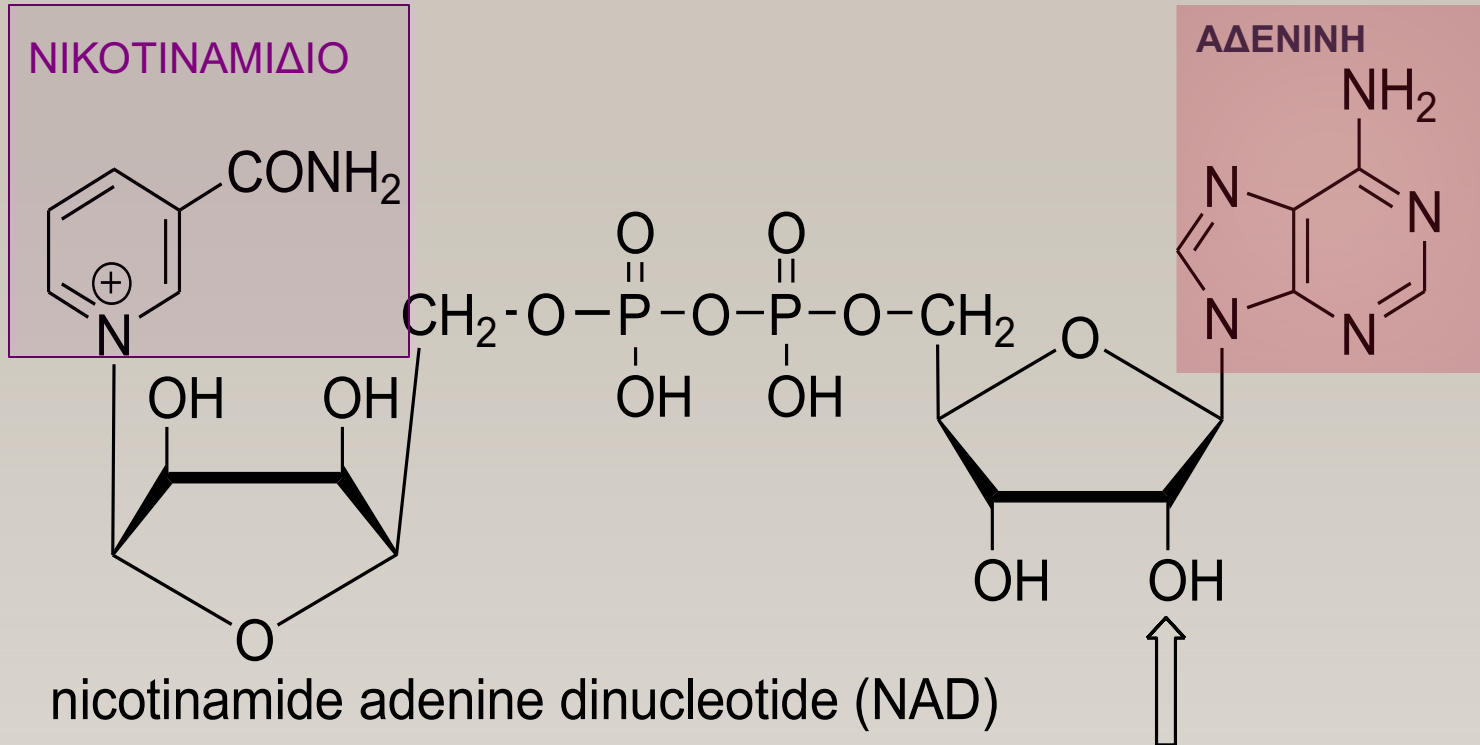
	kcal /gram	kJ /gram
carbohydrate	4	17
protein	4	16
fat	9	37

Τα λίπη αποδίδουν περισσότερη ενέργεια επειδή τα άτομα C τους είναι περισσότερο αναγμένα

Καταβολισμός

ΝΙΚΟΤΙΝΑΜΙΔΟ-ΑΔΕΝΙΝΟ-ΔΙΝΟΥΚΛΕΟΤΙΔΙΟ (NAD⁺)

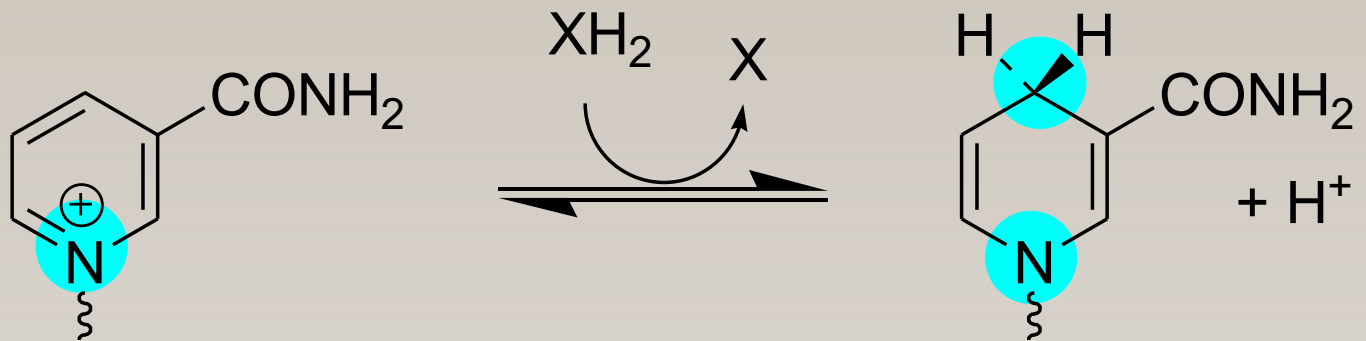
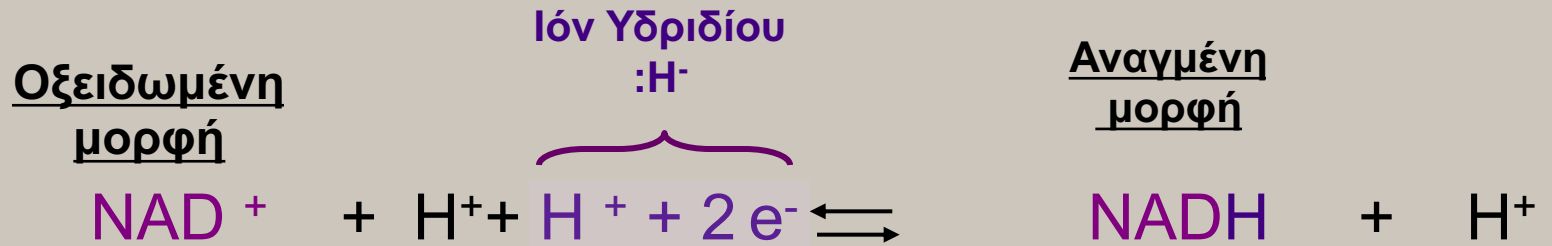
nicotinamide adenine dinucleotide (NAD)

NAD⁺ ΟΞΕΙΔΩΜΕΝΗ ΜΟΡΦΗ

*phosphorylated
in NADP*

ΝΙΚΟΤΙΝΑΜΙΔΟ-ΑΔΕΝΙΝΟ-ΔΙΝΟΥΚΛΕΟΤΙΔΙΟ (NAD⁺)

oxidized coenzyme
(NAD⁺ or NADP⁺)

reduced coenzyme
(NADH or NADPH)

Η αντίδραση περιλαμβάνει πάντα μεταφορά 2 e⁻ και 1 H⁺

FAD (Flavin –Adenine- Dinucleotide)

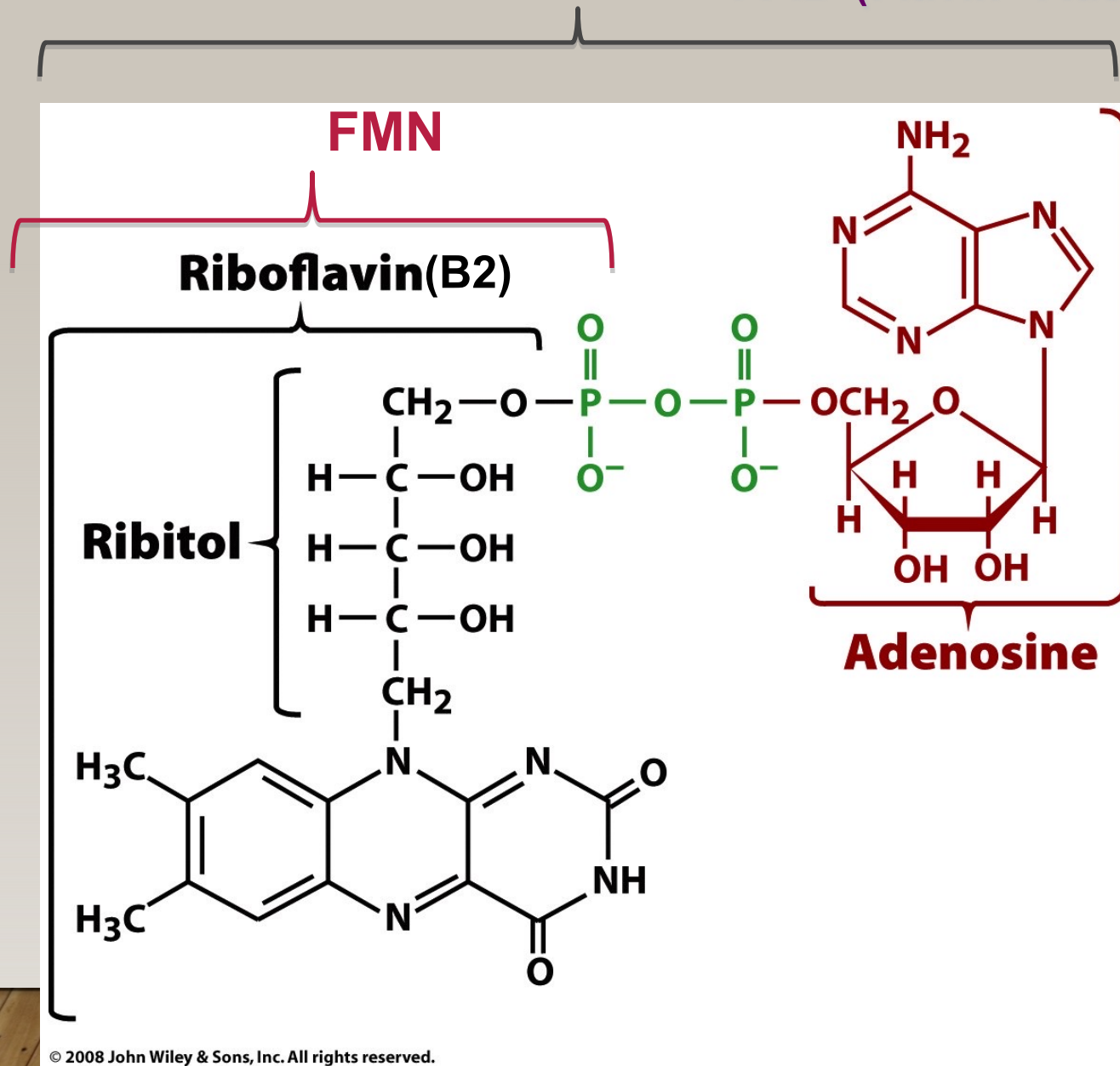

Figure 14-12

ΕΠΑΝΑΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΕΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΜΕΤΑΒΟΛΙΣΜΟ

1. ΟΞΕΙΔΟΑΝΑΓΩΓΕΣ

2. ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΟΜΑΔΑΣ, Πχ ΦΩΣΦΟΡΥΛΙΩΣΕΙΣ.

3. ΥΔΡΟΛΥΣΕΙΣ.

4. ΔΙΑΣΠΑΣΕΙΣ ΕΝΩΣΕΩΝ ή προσθήκη-αποχώρηση ομάδων με αποτέλεσμα μετατροπή $-C-C-$ σε $-C=C-$ και το αναποδο

5. ΙΣΟΜΕΡΕΙΩΣΕΙΣ, ενδομοριακή μετακίνηση ομάδων.

6. ΣΥΝΔΕΣΗ 2 ΕΝΩΣΕΩΝ ΜΕ $-C-C-$, συνήθως η ενέργεια προέρχεται από υδρόλυση ATP.